

Situs
"Provider of spatial qualities"

www.situs.be

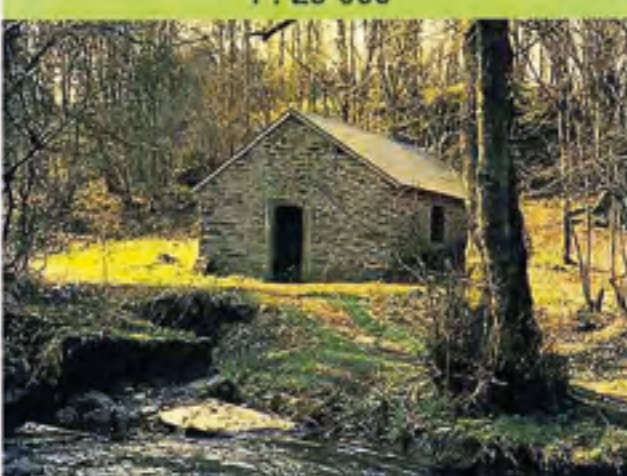

INFO & BOEKINGEN
00-32-0479 977967
00-32-0475 748319

PROMENADES				
	BALISAGE ACTUEL	NOM	Km	CURIOSITÉS LOCALES
DAVERDISSE				
D1	1	Sbémont	5	
D2	2	Les Deux rives	8	Pont des Barbouillons, Pont des Cochettes
D3	3	L'Almache	7	Ancien Château, Pont de Fays
D4	4	Chicheron ou Landrifontaine	9	
D5	5	Boiseri	6	Ancien Moulin
Gembes				
G1	1	Gaudru	7	Pont de Fer
G2	2	Les Grandes Virées	5	Pont des Gades
G3	3	Pa d'là l'Eau	4	Ancien Moulin
G4	4	Le Maquis	7	Ancienne Ferme-Château, Ancien Moulin, Memorial des Maquisards
G5	5	L'Ermite	5	Trou de l'Ermite, Pont de l'Ermite
Haut-Fays				
HF1	1	Proji	7	Chapelle Sta-Agathe
HF2	2	Sclassin	6	
HF3	3	Gerhène	9	Ancienne Scierie Dartois, Hêtre Napoléon
HF4	4	Les Buttays	6	Fontaine des Buttays,
Porcheresse				
P1	1	Le Gros Bois	7	
P2	2	Tinglanfontaine	8	
P3	3	Rambuchaille	8	Ancien Moulin
P4	4	Les Spèches	5	
P5	5	Grinchi	5	Musée du Sabot, Ancienne Pompe à Eau, Pont des Rives, Ancien Moulin, Ancien Château
Itinéraire pédestre				

Bron:

Carte des Promenades de
DAVERDISSE
à
1 : 25 000

Carte éditée par le S.I. de Daverdisse et réalisé par

révisée par I Institut Géographique National

révisée par I National Geographic Institut

Albiers de la Centre, 13 11000 Bruxelles

Tél. +32 2 512 12 83 Fax +32 2 512 12 83

Tél. +32 2 512 12 83 Fax +32 2 512 12 83

Au dessus du Ble
Rue des Routin 27
Doverdisse

INFO & BOEKINGEN:
00-32-0479-977967
00-32-0475-748319
e-mail: situs@sky.net.be
www.situs.be

PROMENADES DAVERDISSE

Van de Ardennen is de regio van de 'Boven - Lesse' (Haut Lesse) de meest beboste met de talrijkste bergriviertjes en de scherpst ingesneden bergen. Doverdisse ligt exact temidden van die meander aan bergriviertjes. Wat je verwacht van de Ardennen vind je hier in het veelvoud.

Het vakantiehuis: 'Au dessus du Ble' ligt op een 450 meter hoge beuvebrug die uitkijkt over meerdere Ardense bergen en tientallen kilometers uitgestrekte bossen die diep ingesneden zijn door de vele grote en kleine bergriviertjes.

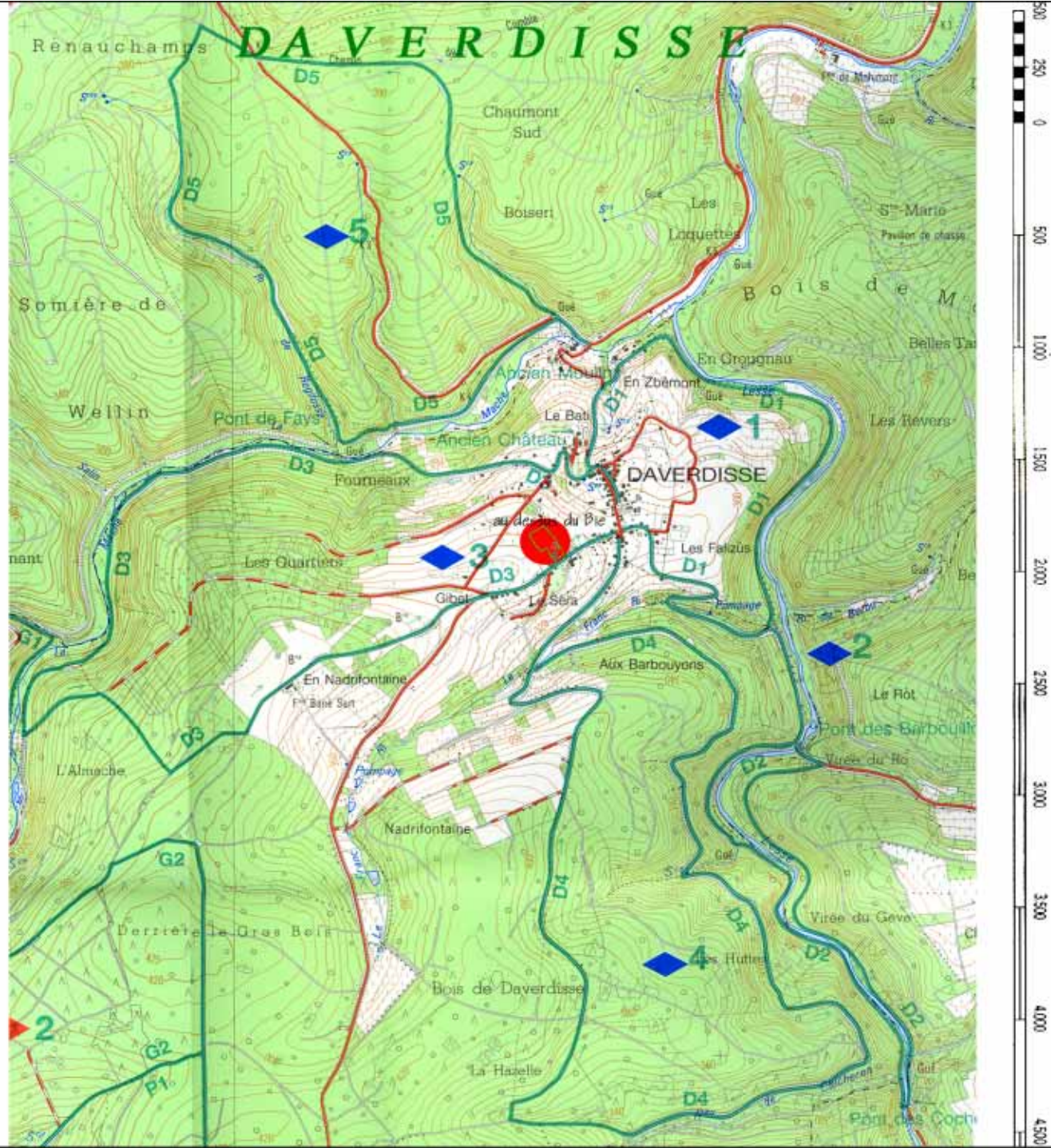
"Au dessus du Bie"
Rue des Routis 27
Daverdisse

INFO & BOEKINGEN:
00-32-0479-977967
00-32-0475-748319
e-mail: situs@skynet.be
www.situs.be

PROMENADES DAVERDISSE

DAVERDISSE

BALISAGE		NOM	KM	CURIOSITÉS LOCALES
ACTUEL	NOUVEAU			
Daverdisse				
D1	◆ 1	Sbémont	5	
D2	◆ 2	Les Deux rives	8	Pont des Barbouillons, Pont des Cochettes
D3	◆ 3	L'Almache	7	Ancien Château, Pont de Fays
D4	◆ 4	Chicheron ou Landrifontaine	9	
D5	◆ 5	Boiseri	6	Ancien Moulin

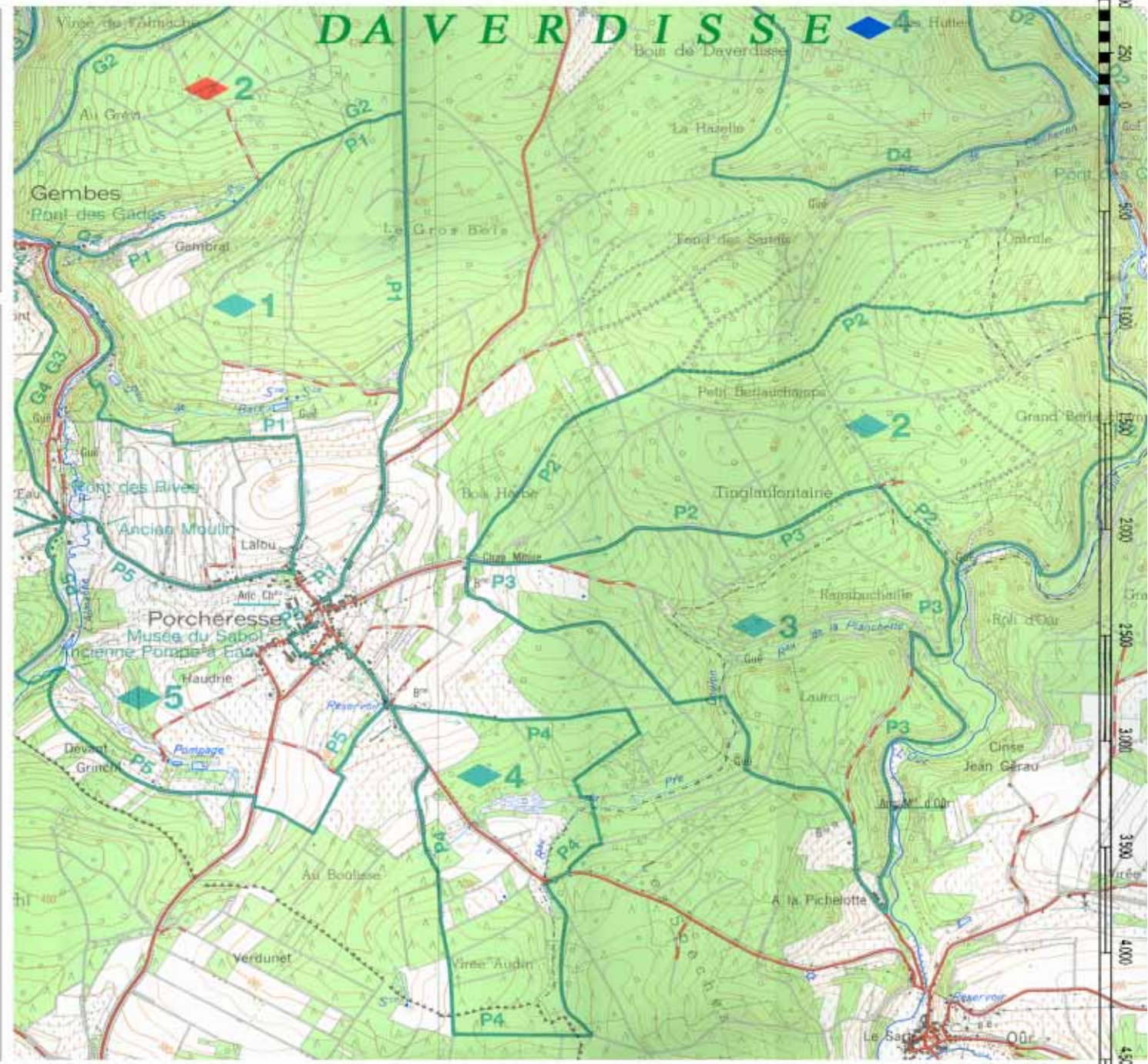

'Au dessus du Bie'
Rue des Routis 27
Daverdisse

INFO & BOEKINGEN:
00-32-0479-977967
00-32-0475-748319
e-mail: situs@skynet.be
www. situs.be

PROMENADES DAVERDISSE PORCHERESSE

BALISAGE		NOM	Km	CURIOSITÉS LOCALES
ACTUEL	NOUVEAU			
Porcheresse				
P1	◆ 1	Le Gros Bois	7	Ancien Moulin Musée du Sabot, Ancienne Pompe à Eau, Pont des Rives, Ancien Moulin, Ancien Château
P2	◆ 2	Tinglanfontaine	8	
P3	◆ 3	Rambuchaille	8	
P4	◆ 4	Les Spêches	5	
P5	◆ 5	Grinchi	5	

"Au dessus du Bie"
Rue des Routis 27
Daoverdisse

INFO & BOOKING:
00-32-0479-977967
00-32-0475-748319
e-mail: situs@skynet.be
www.situs.be

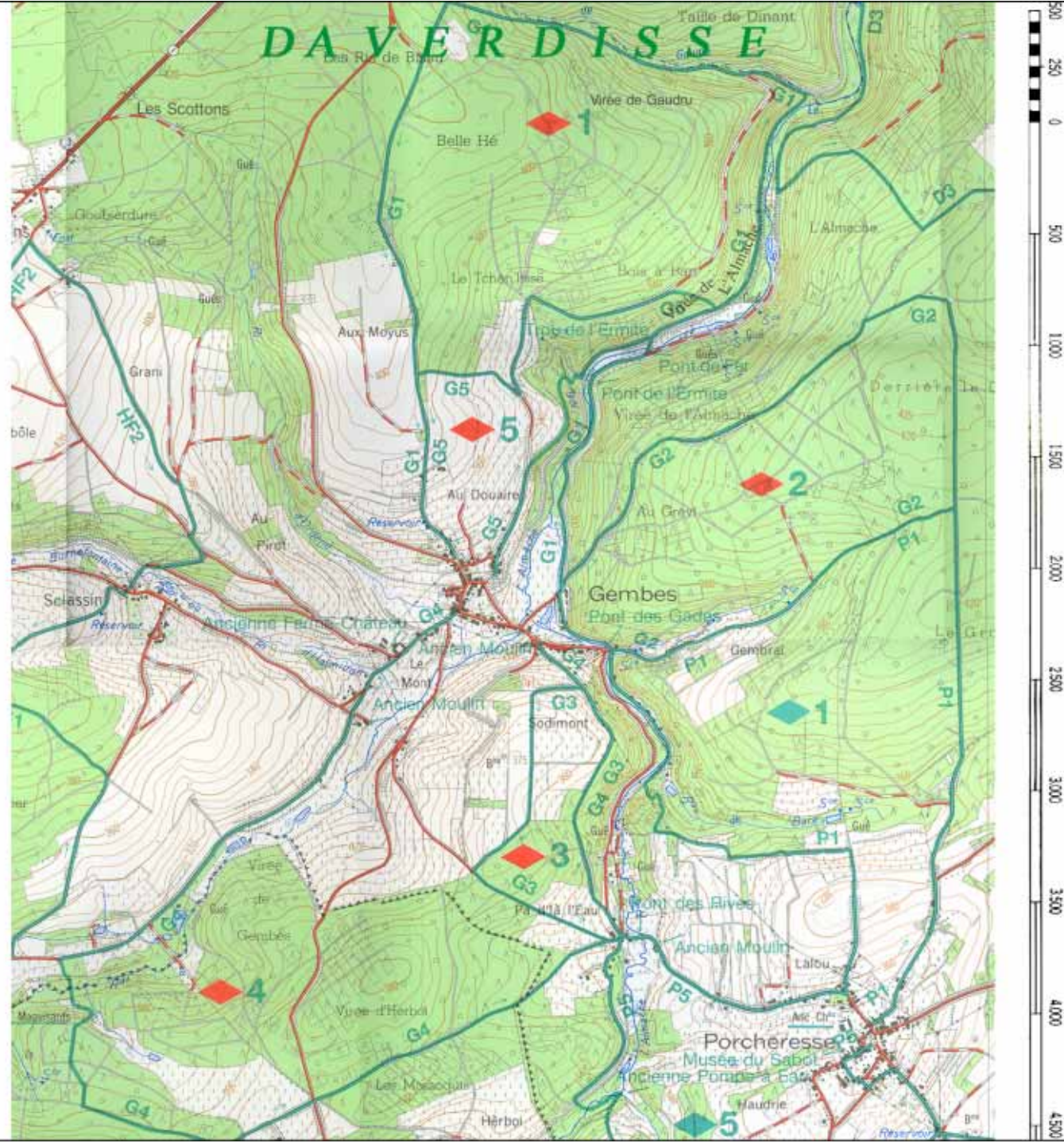
PROMENADES DAVERDISSE

GEMMES

BALISAGE		NOM	KM	CURIOSITÉS LOCALES
ACTUEL	NOUVEAU			

Gembes

G1	◆ 1	Gaudru	7	Pont de Far
G2	◆ 2	Les Grandes Virées	5	Pont des Gades
G3	◆ 3	Pa d'là l'Eau	4	Ancien Moulin
G4	◆ 4	Le Maquis	7	Ancienne Ferme-Château, Ancien Moulin, Mémorial des Maquisards
G5	◆ 5	L'Ermite	5	Trou de l'Ermite, Pont de L'Ermite

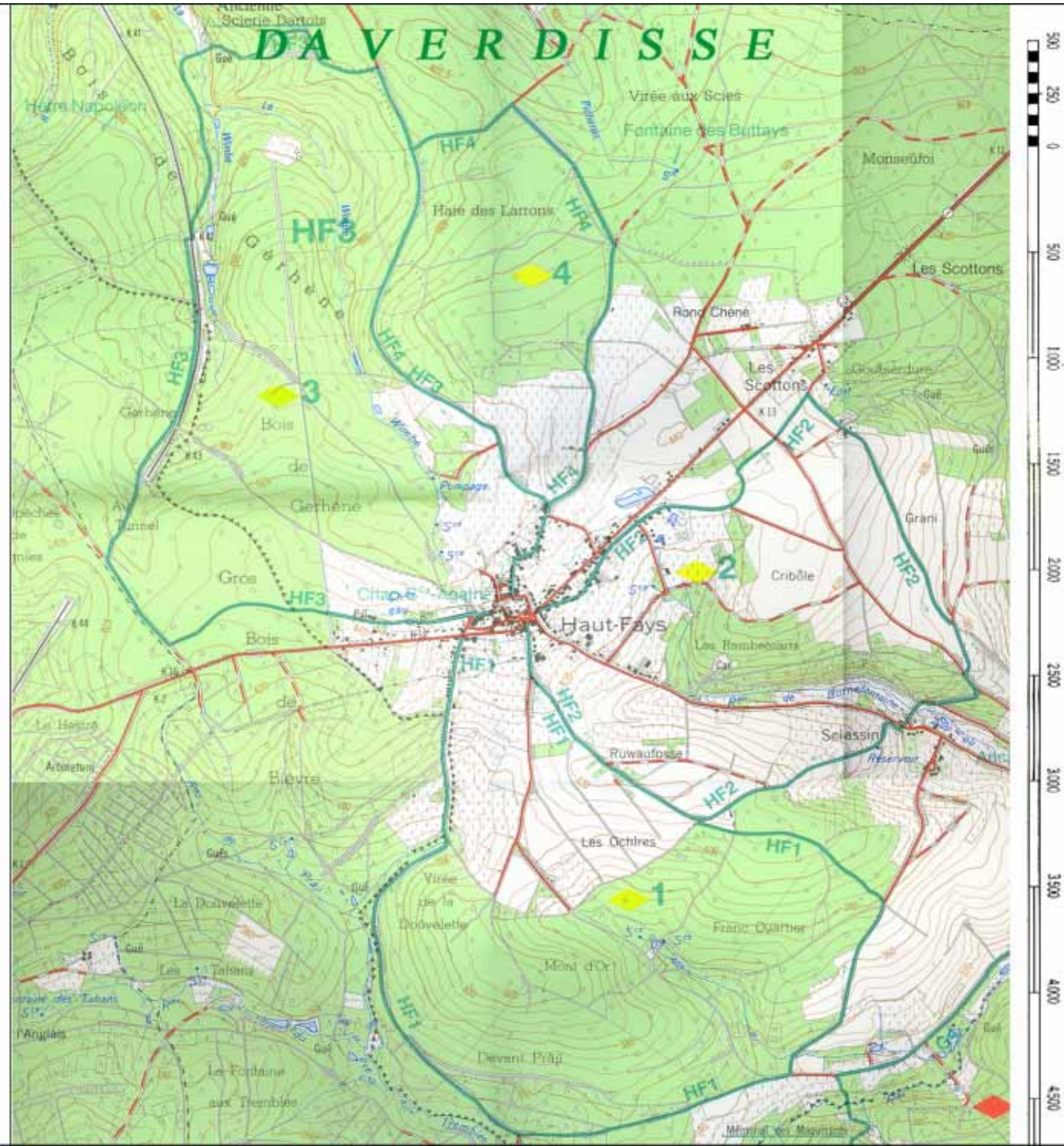
'Au dessus du Bic'
Rue des Routis 27
Daverdisse

INFO & BOOKINGEN:
00-32-0479-977967
00-32-0475-748319
e-mail: situs@skynet.be
www.situs.be

PROMENADES DAVERDISSE

HAUT-FAYS

BALISAGE		NOM	KM	CURIOSITÉS LOCALES
ACTUEL	NOUVEAU			
Haut-Fays				
HF1	 1	Proji	7	Chapelle Ste-Agathe
HF2	 2	Sclassin	6	
HF3	 3	Gerhenne	9	Ancienne Scierie Dartois, Hêtre Napoléon
HF4	 4	Les Buttays	6	Fontaine des Buttays,

logische wandelpaden die allemaal vanuit het gehucht **Neupont** vertrekken. Eenvoudig maar lekker eet u in *La Truite d'Argent* aan het dorpsplein; het café-restaurant verhuurt gastenkamers.

Vervolg de N40 tot u in Neupont rechtsaf kunt naar **Daverdisse**. Onderweg passeert u het mooi gelegen viersterren-hotel *Moulin de Daverdisse*.

Daverdisse is een van de mooiste dorpjes in de streek Haute-Lesse. Aan de sfeervolle Allée des Maronniers (kastanjelaan) staat de gotische **Sint-Pieterskerk**, met een beroemde 16e-eeuwse retabel waarop het leven en sterven van Jezus is afgebeeld. Beneden in het dorp staat een oude kasteelhoeve. Een eeuwenoude olfstam, versierd met een kruisbeeld, markeert de plaats waar vroeger de Heer van het Oord rechtsprak. Langs de **Lesse** en de **Almache** lopen mooie wandelpaadjes (zie dagtochten 15 en 16) en in restaurant *Le Trou du Loup* kunt u prima eten met uitzicht.

Neem de weg naar Redu. In de scherpe bocht naar links kunt u een kijkje nemen bij de *Grotte N.-D.-de-Lourdes*.

Redu was eeuwenlang een vredig landbouwdorpje, tot de Engelman Richard Booth, stichter van het boekendorp Hay-on-Wye in Wales, er zijn oog op liet vallen. In 1984 organiseerde hij de eerste boekenbeurs in Redu, waarna de handel in boeken een hoge vlucht nam. Nu zijn vrijwel alle lege schuren en stallen omgetoerd tot boekhandels, elk met hun eigen specialisatie. De stroom bezoekers zorgt ook buiten het *Fête Annuelle du Livre* (in het paasweekeinde) voor een flinke drukte. U kunt in Redu ook een ambachtelijke papiermakerij, gravurewerkplaats, boekbinderij, weefwerkplaats of kunstgalerie bezoeken. Bij de *Framboiserie* zijn likeur, jam, gele, siroop, azijn en ijs van frambozen te koop. In de oogsttijd (begin juli-half aug.) mag u hier zelf plukken.

Rijd door naar Transinne en kies daar op de rotonde voor de weg richting Smuid. Ga op de N40 rechtsaf en let dan op de borden 'Euro Space Center'.

Euro Space Center Belgium In het grote gebouw leert u alles over de verovering van de ruimte en haar dagelijkse toepassingen. U ziet Amstrongs eerste stappen op de maan, levens-echte modellen van het Amerikaanse ruimteveer, een ruimte-laboratorium, de training van de astronauten, zwaartekracht-proefnemingen en noem maar op. Er zijn diverse voorstellingen, zoals een driedimensionale film die de kijker door de ruimte voert, rakelings langs de anders zo onbereikbare sterren en planeten (dagelijks 10-16 uur; weekeinde en schoolvakanties 10-17 uur). Wie tussen de 10 en 18 jaar is, kan in het Ruimte-centrum zelfs een stage ruimtetechnieken volgen (informatie: tel. 061 - 656 461, internet: www.ping.be/eurospace).

Rijd terug tot u rechtsaf kunt naar Smuid. Ga daar linksaf naar Mirwart en neem dan de weg naar Awenne. Let op de borden 'Fourneau Saint-Michel'.

Musée de la Vie Rurale en Wallonie Op het 100 ha grote terrein van de Fourneau Saint-Michel zijn tal van originele gebouwen, afkomstig uit alle windstreken van Wallonië, opnieuw opgebouwd (mrt.-15 nov. 9-17 uur). Op de rondwandeling ziet u een ouderwetse zagerij, een openbare wasplaats, tabaksschuren, een kapel, een dorpschooltje, een molen, houthakkershutten, een nagelmakerij en ga zo maar door. In de buurt van het Huis van het Ardenner Trekpaard zijn een speeltuin en een café te vinden. De sfeer-volle *Auberge du Prévost* serveert traditionele gerechten als gegratineerde everzwijn, Ardense forel en *confit du canard*.

Ga verder over de weg richting Saint-Hubert. Na circa 150 m kunt u parkeren voor het Musée du Fer.

Musée du Fer et de la Métallurgie Ancienne Het complex gebouwen geeft een beeld van de metaalnijverheid die vroeger in de streek rond Saint-Hubert bloeide (mrt.-dec.). U kunt er de traditionele gereedschappen bewonderen van nagelmakers, smeden, wagenmakers, kuipers, schulpers enzovoort, maar ook de oorspronkelijke, op houtskool gestookte hoogoven **Fourneau Saint-Michel** uit 1771. In de voormalige houtskoolhal is een tentoonstelling ingericht over de geschiedenis van het Ardense woud. Verder kunt u er het **Musée Redouté** bezoeken, gewijd aan de illustrator Redouté, bijgenaamd de 'Rafaël der Bloemen'.

De Fourneau Saint-Michel

De op houtskool gestookte hoogoven Fourneau Saint-Michel werd gebouwd door Dom Nicolas Spirlet, de 51e en laatste abt van de abdij van Saint-Hubert. Deze geestelijke legde zich er persoonlijk op toe de wankelende economie van de streek te verbeteren. Hij stichtte verschillende ondernemingen: een leerlooierij, een paardenfokkerij, een zagerij, een kachelfabriek en, ten slotte, in 1771 de hoogoven. Deze beleefde bloeiperioden maar nog veel meer moeilijkheden. Want Dom Nicolas' kennis van zaken was minder groot dan zijn ijver. Weliswaar kocht de abt bekwaame ijzerglieters bij de Luikse concurrentie weg, maar jammer genoeg was het geproduceerde ijzer te broos, zodat de kanonnen, bestemd voor de Amerikaanse troepen in de Onafhankelijkheidsoorlog, reeds bij de eerste proefnemingen ontploften. In 1795, tijdens de Franse Revolutie, werden alle bezittingen in beslag genomen en Dom Nicolas vluchtte naar Montjola. Dit betekende het einde van de weinig fortuinlijke Fourneau Saint-Michel.

Bron:

ARDENNES

Wandelpaden en fietsroutes
Wandelingen en fietstochten
Activiteiten, eten en drinken

ACTIEF

ANWB

Door het Grote Bos

15 km

Begin- en eindpunt:

Daverdisse

Tussen de valleien van de Lesse en de Almache ligt een kleurrijk gebied van uitgestrekte bossen, weilanden, diep uitgesneden rivierdalen en kleine dorpjes met oude boerderijen en statige

landhuizen. Een gebied vol legenden ook: er is geen steen, grot of dikke boom te vinden of er kleeft wel een ongelooflijk verhaal aan. De stevige wandeling voert grotendeels over onverharde paden die in natte tijden behoorlijk modderig kunnen zijn. In het gehucht Porcheresse kunt u de tocht even onderbreken om het Musée du Sabot te bezoeken (juli, aug. en schoolvakanties, 14-17 uur; gesloten op ma.). Tussen Porcheresse en Gembes rijdt op werkdagen een paar keer per dag een bus.

Vanaf de Sint-Pieterskerk in **Daverdisse** loopt u over de Allée des Maronniers omhoog naar het kruispunt. Ga hier rechtsaf, richting Porcheresse. In de bocht naar links gaat u rechtdoor en volgt de geelwitteroute die door de landerijen verder stijgt naar de oude hoeve **Banè Sart**. Het asfaltweggetje gaat over in een zandpad en bereikt weldra **Le Gros Bois**.

U blijft steeds rechtdoor lopen, ook op het kruispunt van boswegen. Het gemengde bos verandert in een sfeervol beukenbos, waarin her en der kastjes hangen om de schadelijke beukenschorskever in de val te lokken.

De weg is lang en recht maar bijzonder aangenaam. Schrik niet als u in de verte een spookachtig gebeier hoort: dit zijn de oude kloosterklokken die, naar men beweert, op de bodem van de 'Put van het Grote Bos' liggen en het liefst bij mist en nevel hun geluid laten horen. Na een stuk sparrenbos komt het pad uit op een open veld en vervolgens op een verkeersweg. Door hier even de berm op te klimmen naar het oude **kruisbeeld** krijgt u een

Bron:

'au dessus du Bie' DAVERDISSE

info
ARDENNES

98

fraai uitzicht op het dorp Haut-Fays (ten westen van Gembes, niet op de kaart). De route daalt nu langs de verkeersweg af naar **Porcheresse**. Op de T-splitsing verlaat u de geelwitteroute! U gaat rechtsaf, zodat u het kasteel van Porcheresse passeert. Bij de tweesprong neemt u de 'doodlopende weg' naar rechts die heuvelopwaarts gaat, maar vrij snel daarna alweer daalt. Bijna aan het eind van de afdaling, vlak vóór de bocht naar rechts, gaat u linksaf om de (vervaagde) route P1 te volgen die bovenlangs het lieflijke valleitje van de **Ruisseau de Bare** voert. Het pad wordt steeds smaller, loopt tussen bremstruiken door naar een sparrenbos, gaat daar rechtsaf om even later een bocht naar links te maken, door een 'woud' van hoge adelaarsvarens. Zodra u een omheind weiland bent gepasseerd, gaat route P1 rechtsaf om even later steil af te dalen naar de **Almache**. U volgt dit riviertje naar rechts tot u het bij de stenen brug kunt oversteken. Dan wandelt u omhoog naar het dorp **Gembes**. Bij de splitsing voor de kerk volgt u de weg naar rechts, die fraai uitkijkt op de vallei van de Almache. Zo'n 50 m voorbij het laatste huis moet u goed opletten! Hier dient u het kleine paadje naar rechts te nemen dat, voorzien van (verstopte) routetekens G5, onder groenbemoste boompjes afdaalt, terug naar de Almache. Volg de rivier circa 500 m stroomafwaarts en verlaat dan de G5-route om de Almache over te steken via de oude spoorbrug. Hier in de buurt woonde lang geleden een kluizenaar in de rotsen. Volgens het verhaal bezat hij een grote kennis van geneeskrachtige kruiden. In 1636, toen er een pestepidemie heerste, kreeg hij bezoek van de twee laatstoverlevende inwoners van Gembes. Pas na hevige smeekbeden was de norse kluizenaar

Kruisbeeld met in de verte Haut-Fays

99

Dagtochten

bereid een plant te wijzen waarvan de rauwe wortel hen zou beschermen. Het middel werkte: beiden ontsnapten aan de dood. Over het (ongemarkeerde) pad volgt u de rivier verder stroomafwaarts. De vijvertjes die u even later passeert, zijn stuwmeertjes, ooit aangelegd om in tijden van droogte voldoende waterkracht te kunnen leveren voor de ijzersmelterijen. Zo'n 200 m nadat de D3-route van rechts is komen aanzetten, houdt u bij de splitsing links aan. Het paadje buigt even naar de Almache toe, loopt dan een stuk hoog boven de rivier, maar daalt ten slotte weer af en gaat uiteindelijk over in een asfaltweggetje dat na circa 800 m definitief het dal uitstijgt. Voor u een hele inspanning, maar eenmaal boven kunt u op uw gemak afdalen naar **Daverdisse**, waar dan slechts de klim naar de kerk rest.

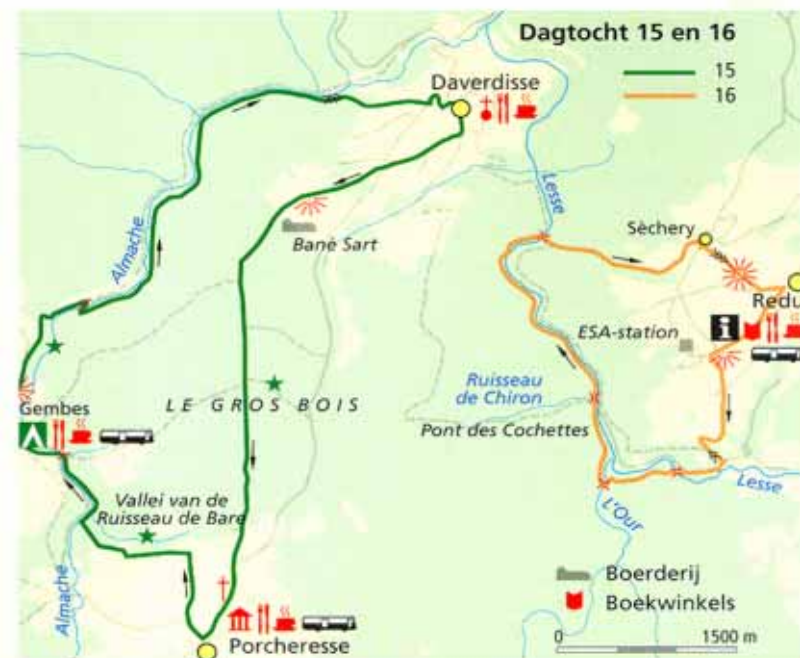
Langs de Boven-Lesse 9 km

Begin- en eindpunt:
Redu

De streek van de Haute-Lesse rond het boekendorp Redu (zie blz. 54) maakt, met haar groene weilanden, houtwallen en ruisende bossen, een vredige indruk. Ondanks het heuvelachtige gebied is de tocht niet al te zwaar. De redelijk goed gemarkeerde route voert voor een groot deel langs de bovenloop van de Lesse, een mooie rivier die op het plateau van Libramont ontspringt en vlak onder Dinant uitmondt in de Maas.

Vanaf de neogotische kerk van **Redu** loopt u richting Daverdisse. Houd op de splitsing links aan en volg de geelwiteroute die onderlangs het kerkhof afdaalt en zicht biedt op een vriendelijke vallei met her en der wat schapen. Een groter contrast met het plots opduikende grondstation van de **ESA (European Space Agency)** is nauwelijks denkbaar. De bijna onmerkbaar bewogen witte schotels op dit futuristische complex, dat overigens alleen groepsgewijs te bezichtigen is, volgen de Europese satellieten.

Houd vóór de hoofdingang links aan en wandel langs de ESA-omheining omhoog naar de zendmast (370 m) om daarna flink af te dalen naar het dichtbeboste dal van de **Lesse**. Wanneer u links de eerste huizen van het gelijknamige gehucht ontwaart, laat u zich leiden door de gele rechthoeken die rechtsaf gaan en de rivier stroomopwaarts volgen. Even later steekt de route de Lesse over en volgt de loop van de rivier nu aan de overkant, over een stenig pad, geflankeerd door eiken, berken, elzen, sparren en bemoste rotspartijen. In de bocht van de Lesse, tegenover een fraai gelegen buitenhuis, gaat u linksaf. U steekt via het smalle bruggetje de kleinere **Our** over en stapt dan over op de rode rechthoeken! De route gaat zo'n 50 m verderop rechtsaf, een smal paadje in dat weldra behendigheid vereist. Steek de eerstvolgende brug, de **Pont des Cochettes**, niet over, maar verlaat hier de rode rechthoeken en blijf rechtdoor gaan, ook bij de splitsing zo'n 100 m verderop. U passeert een houten hutje en steekt dan het kleine stroompje **Ruisseau de Chiron** over. Nog een tijdlang volgt u de Lesse tot u opnieuw bij een brug komt. Dit keer steekt u die wel over. Volg dan de asfaltweg omhoog naar **Sèchery**. Wandel dit dorpje door en kies dan op de splitsing van wegen voor de weg richting Wellin. Deze loopt u maar een klein eindje af, want bij het huis met een kruis verlaat u het asfalt en volgt u rechts een (ongemarkeerd) paadje dat tussen twee afasteringen door naar een donker sparrenbosje stijgt. Weer terug in het licht voert hetzelfde pad, maar nu grassiger, u dwars door de velden naar de verkeersweg. Door deze naar links te volgen bereikt u **Redu**.

Bron:

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

97

Dagtochten

Door het Grote Bos
15 km

Begin- en eindpunt:

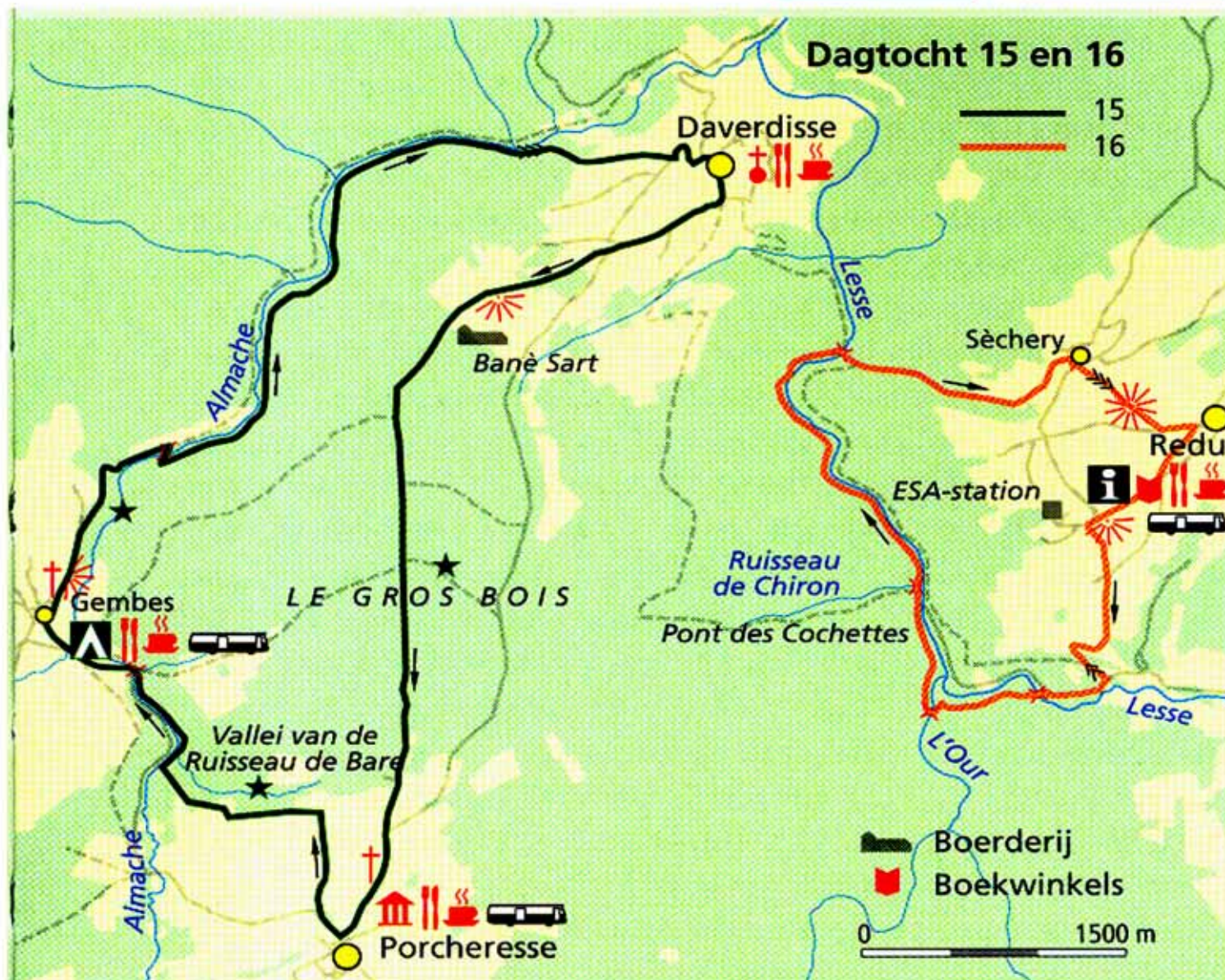
Daverdisse

Langs de Boven-
Lesse 9 km

Begin- en eindpunt:

Redu

Dagtocht 15 en 16

Bron:

Wandelpaden en wandelingen
Wandelingen en fietstochten
Activiteiten, eten en drinken

ACTIEF

ANWB

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

294

32 HAUT-FAYS

Ongeveer halverwege Gedinne (provincie Namen) en Haut-Fays (provincie Luxemburg) bevindt zich aan de N952 het in alle opzichten interessante arboretum van Gedinne.

Het werd aangelegd in 1903, is eigendom van de gemeente Gedinne, maar wordt beheerd door de Division Nature et Forêts, Cantonement Beauraing. Het doel was na te gaan in hoeverre exotische boomsoorten konden worden aangewend voor bebossing van bepaalde delen van de Ardennen. In diezelfde periode ontstonden trouwens ook de arboreta van onder andere Profondeville, Nassogne, Vielsalm en Nismes.

Het arboretum van Gedinne is 10 ha groot en bevindt zich 425 m boven de zeespiegel. De gemiddelde temperatuur bedraagt er 7,2°C en jaarlijks valt er 1200 mm neerslag. Er werd een honderdtal boomsoorten aangeplant over 143 percelen. De douglasspar steelt de show, maar ook lariks, Amerikaanse eik en sitkaspar zijn goed vertegenwoordigd.

Het arboretum is van een picknickplek en vier rustplaatsen voorzien en is vrij toegankelijk. Bij elke boomsoort bevindt zich een naam bordje met wetenschappelijke (Latijnse) en Franse naam. Nederlandstaligen kunnen zich dus het best wapenen met een flora met de wetenschappelijke en de Nederlandstalige benamingen van de boomsoorten.

De lariks

een buitenbeentje
in de naaldbomenwereld

Larixen of lorken zijn in het naaldbomenwereldje echte buitenbeentjes: in de herfst verkleuren hun naalden en de hele winter zien ze er enigszins naakt uit met hun kale takken. Lorken zijn dus geen altijdgroene bomen. Bosbouwers importeerden in ons land twee soorten: de Europese, *Larix decidua*, en de Japanse lork, *Larix leptolepis*. Hoe kun je die bomen van elkaar onderscheiden? Bij de Japanse

295

Een honderd jaar oude bomentuin

lork zie je dat de bladporiën (huidmondjes) aan de onderzijde van de blauw-groene naalden twee duidelijk zichtbare witte lijnen vormen. Verder zijn de jonge twijgen oranje-rood (goed te zien in de winter) en licht behaard, en buigen de zaadschubben van de kegels naar buiten af. Dat is niet het geval bij de Europese lork, die bovendien helgroene naalden en geelbruine twijgen heeft.

Larikshout bezit grote kwaliteiten, is uitermate geschikt als bouw hout en wordt ook gebruikt voor het vervaardigen van meubelen. De lariks heeft een ijle kroon, waardoor ondergroei bij deze boom een kans krijgt. Hier is dat vooral adelaarsvaren, die in het voorjaar zijn opgerolde bladeren opsteekt uit de ondergrondse wortelstok. Lariksbosjes zijn geliefde schuilplaatsen voor de zwarte kraai, een nestrover en alleseter.

- Lorken verliezen hun naalden in de herfst.
- ♦ Het boeiende arboretum van Gedinne

Bron:

Naaldbomen of coniferen

'Conifeer' komt van het Latijnse 'conus' (kegel) en 'ferre' (dragen), ofwel kegeldrager. Naaldbomen of coniferen hebben doorgaans naaldevormige bladeren die — enkele soorten niet te na gesproken, bijvoorbeeld de lork of lariks — in de herfst niet afvallen. Het zijn naaktzadige, hogere planten. Ze komen veelal voor in de woudgordel van de gematigde en koude zones van het noordelijk halfrond. De tropische soorten groeien vooral in het hooggebergte.

Tot onze flora behoren de jeneverbess, de grove den en de taxus, maar

heel veel uitheemse soorten naaldbomen werden in tuinen, parken en bossen aangeplant, bijvoorbeeld de fijnspar, *Picea abies*.

Nog enkele andere 'vreemdelingen' zijn de talrijke cultivars (gekweekte variëteiten) van de Lawsoncypres, *Chamaecyparis Lawsoniana*, of Californische cipres. Ze komen voor in parken en tuinen. Deze soort mag je niet verwarren met de eveneens uit Noord-Amerika afkomstige levensboom, *Thuja*. Deze wordt veelvuldig als haag aangeplant omdat hij een dichte, altijd-groene kroon vormt, snel groeit en snoei goed verdraagt. In zijn 'vaderland', het westen van Noord-Amerika, kan hij wel 70 m hoog worden.

De sitkaspar, *Picea sitchensis*, is een spar met scherp gepunte, stekelige naalden die aan de onderzijde zilverglaanzend zijn gestreept. Deze spar is een zeer snelle groeier en werd vooral in Engeland veelvuldig in monocultuur gebracht. Zijn 'thuisland' is de Stille-Oceaan kust van Californië tot Alaska. De vroegere hoofdstad van Alaska was Sitka, vandaar de naam sitkaspar. In zijn gebied van herkomst kan deze boom uitgroeien tot een echte woudreus, meer dan 80 m hoog en met een doorsnede van 5 m. Zijn hout is het waardevolste van alle soorten sparrenhout: licht, sterk, buigzaam en volmaakt bewerkbaar. Het werd onder andere gebruikt voor de bouw van de beruchte 'Mosquito'-vliegtuigen.

De zachte, zilvergroeene naalden van de Weymouthden, *Pinus strobus*, staan in bundels van vijf bij elkaar. Merkwaardig zijn de harsige, smalle, tot 20 cm lange kegels. Als gevolg van een schimmelmziekte wordt deze boom in de bosbouw echter niet vaak meer gebruikt.

De voortplanting bij reeën

De reeëntijd is bronstig tussen half juli en half augustus. Voor en tijdens deze bronsttijd — de bladtijd, zegt de jager — gaat de bok wederom aan het vegen, maar dit keer om zijn territorium

af te bakenen met geurstoffen uit zijn voorhoofdsklir. Hij levert schijngevechten met indringers, maar vaak ook echte gevechten en het komt niet zelden voor dat een sterke bok een lichtere tegenstander gewoon afmaakt.

Tijdens de bronst, die enkele dagen duurt, volgt de bok de geit, die soms in kleine kringen voor hem uit loopt. Na een lange en vaak wilde achtervolging wordt de paring — het beslaan — vlug voltrokken, maar wel in twee beurten.

In het lichaam van de bevruchte reeëntijd gebeurt vervolgens iets wonderlijks: de ontwikkeling van het embryo wordt namelijk maandenlang — tot in december — onderbroken of geblokkeerd. Deze periode wordt de schrikeldraagtijd genoemd.

In december worden de geiten die onbevrucht bleven, nogmaals bronstig. Aangezien de bokken van mei tot december vruchtbaar zijn, kunnen de geiten alsnog 'beslagen' worden. Deze wijfjes kennen géén schrikeldraagtijd, daar alle embryo's zich normaal ontwikkelen vanaf januari tot in mei-juni. Bij de ree komen dus twee volkomen verschillende draagtijden voor: een verlengde van ongeveer 9,5 maand na de bevruchting in de zomer, en een van omstreeks 5 maanden na het beslaan in de winter.

Een tweejarige geit werpt maar één kalf, de daaropvolgende jaren doorgaans twee, soms drie en hoogstzelden vier kalfjes. Aanvankelijk liggen de kleintjes ver uit elkaar, verborgen in het struikgewas. Mensen die zo'n kalfje ontdekken, menen soms, ten onrechte, dat het diertje door zijn moeder in de steek gelaten is. Maar als ze het aanraken, veroordelen ze het zonder het te beseffen ter dood: ze brengen hun geur op het kalfje over en als de reeëntijd die geur opmerkt, dan laat ze haar jong pas écht in de steek.

De voornaamste vijand van de reekalfjes is de vos, die evenwel vooral de zieke of verzwakte exemplaren opeet. Positief hierbij is, dat de vos op die manier de verbreiding van besmettelijke ziekten beperkt.

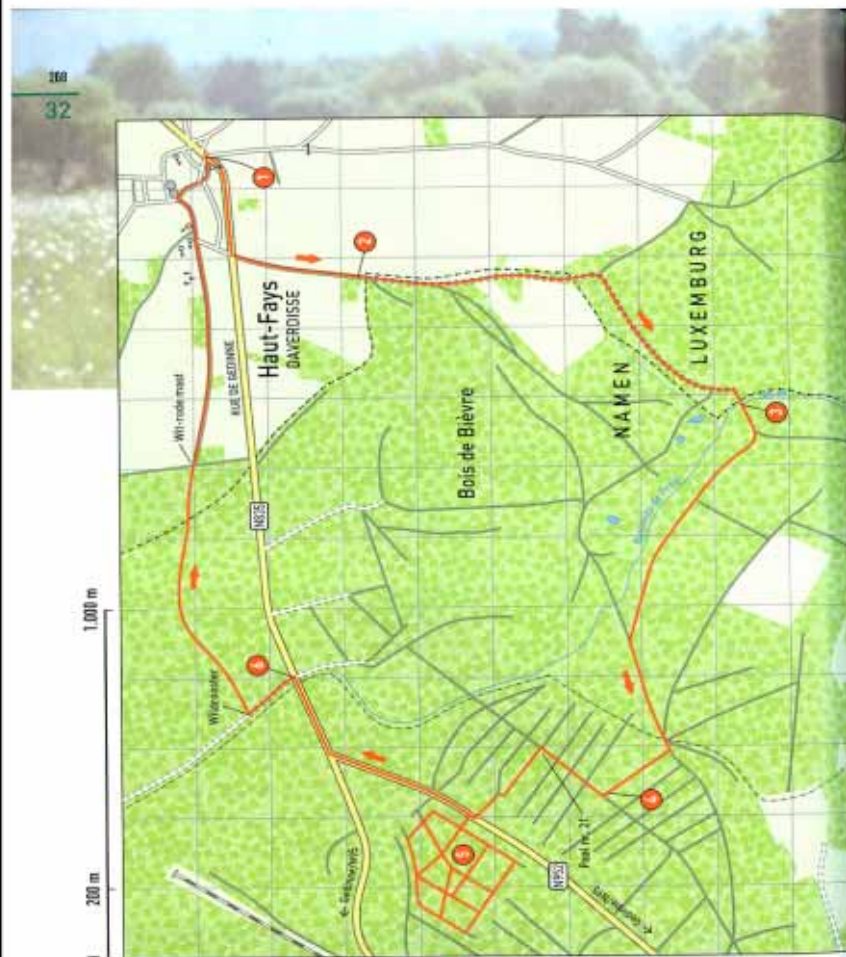
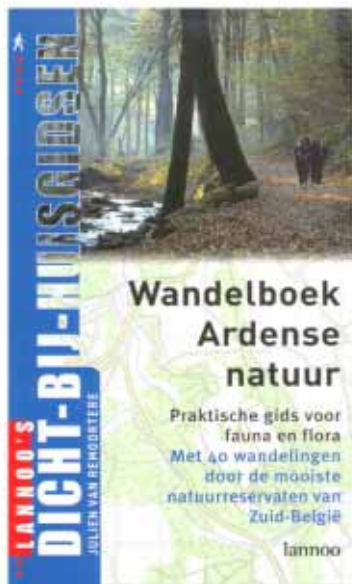
- ◊ Douglassparren, geplant in 1916
- ◊ De ree in haar natuurlijke biotoop

'au dessus du Bie' DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

Haut-Fays

In Haut-Fays zit je op de grens tussen de provincies Namen en Luxemburg (nog n t in deze laatste), ruim 10 km ten zuidoosten van het bekende Maria-bedevoortsoord Beauraing, en ongeveer halverwege Gedinne en Daverdisse. Vooral ten zuiden en ten westen van dit vrij grote Ardense dorp overdekken enorme wouden de tot 420 m hoge heuvels.

- AFSTAND** 7 km (rondgang door het arboretum niet inbegrepen).
- AARD VAN DE WEG** In en net buiten het dorp volg je uiteraard verharde wegen. In het bos en het arboretum is het een mengeling van half- en onverharde wegen en paden, die ongeschikt zijn voor kinderwagens en rolstoelen. Er dient af en toe fors geklommen te worden, maar dat kan geen probleem zijn voor wie goed ter been is.
- BEWEGWIJZERING** Een belangrijk stuk van het traject is ooit bewegwijzerd geweest als 'Promenade de Proijl', aangegeven met HF 1 plus her en der een witte libel. De routetekens zijn echter zogoed als uitgewist door de tijd. Diep in het bos volg je een poosje een niet erg storende hoogspanningsleiding; de palen ervan zijn genummerd en zijn zeker nuttig om de juiste weg te volgen.
- PARKEREN** Parkeren is mogelijk bij het vroegere gemeentehuis van Haut-Fays, aan de Grand Place bij de N835, de grote weg Gedinne-Wellin die langs de zuidkant van de woonkern van Haut-Fays loopt.
- TOPOGRAFISCHE KAART** NGI 64/1-2.
- INFORMATIE** Syndicat d'Initiative (VVV), Ancien chemin de Wellin 96, 6929 Haut-Fays, tel. 061 58 95 51.

IN DE OMGEVING

GEDINNE Notre-Damekerk (1772, prachtig retabel in interieur), F erie des Gen ts (Bremfeest, eerste zondag juni). **CROIX SCAILLE** (Hoogste punt provincie Namen, 500 km wandel- en terreinfietscircuits; langlaufen).

Bron:

Je keert het nog als gemeentehuis fungerende gebouw ① aan de Grand'Place de rug toe en je volgt de N835 (Rue de Gedinne) naar rechts, langs een kapelletje uit 1844 ter ere van Sainte-Agathe.

Loop bij voorkeur links van de nogal drukke verkeersweg. Rechts ligt het centrum van Haut-Fays, met de niet zo mooie, neogotische kerk, waarvan de voorgevel en de toren bezet zijn met leien.

Sla na 300 m de eerste weg links in.

Die asfaltweg daalt langs huizen met een voortuintje (vrij veel nieuwbouw). Links voor je kijk je uit over het ontzaglijke woud op de grens tussen Namen en Luxemburg.

Je passeert het bord met de doorgestreepte plaatsnaam van Haut-Fays en een zogoed als versleten bordje met 'Promenade de Proiji'. Verderop in die straat passeer je de laatste boerderij ② in dit dorpsdeel.

Bij die hoeve eindigt de asfaltweg en begint het bos.

De halfverharde weg daalt langs fraaie beuken en eiken.

Bij een Y-splitsing kies je de linkerweg (in feite blijf je rechtdoor lopen).

De weg leidt nog een eind langs weiden met houtwallen van haagbeuk en bereikt pas daarna het volle woud.

Bij de Y-splitsing bij de bosrand kies je de rechterweg.

Links groeit een loofbos met veelal eik, maar ook de berk laat zich niet onbetuigd. Verderop verduisteren rechts fijnsparren het boslandschap.

Zo'n halve kilometer diep in het woud, waar rechts het sparrenbos eindigt, bereik je een duidelijke Y-splitsing: kies de rechterweg en steek meteen het beekje de ruisseau de Proiji over ③.

Aan je rechterkant strekt zich het Bois de Bièvre uit. De weg gaat door een sparrenbos. Bij de nu spoedig volgende Y-splitsing kies je eveneens de rechterweg. Het onverharde weggetje stijgt matig langs tienduizenden sparren. Je passeert de eerste linkerzijweg.

Afen toe komt er wat meer licht in het bos, bij 'ellandjes' berk of lariks. Waar de sparren nog laag zijn — maar ze groeien snel! — zie je langs en op je weg veel struikheide en brem.

Ongeveer 800 m nadat je de Proiji-beek hebt gekruist, bereik je een dwarsweg en die sla je naar links in, onder hoge sparren vrij fors klimmend naar een schitterend eiken-beukenbos. Zo'n 250 m ver in dat bos sla je een brede, halfverharde bosweg naar rechts in en wandel je onder een fotogeniek bestandje lariksen. Na nog 200 m kom je uit bij een dwarsweg bij een kleine, nagenoeg niet storende hoogspanningsleiding ④.

Volg naar rechts de dalende onverharde weg onder de hoogspanningsleiding en wel tot bij paal nummer 21. Op die plek sla je haaks links af, vrij fors klimmend onder enorme fijnsparren.

Dat je de verkeersweg (N952) nadert, kun je hier goed horen.

Net voor een sparrenbestand moet je even wat naar rechts uitwijken, om vervolgens via een brede bosweg naar de verkeersweg te lopen. Je slaat deze naar links in en een sprongetje verderop sta je bij de toegang tot het Arboretum van Gedinne ⑤.

In deze prachtige bomentuin kun je naar hartenlust wandelen. Bij de meeste boomgroepen staan naamplaatjes, maar dan alleen in het Frans en het Latijn (wetenschappelijke benaming). Het bestand douglassparren is inderdaad indrukwekkend; die bomen hebben er dan ook een eeuw op zitten.

Je verlaat het arboretum via de weg waardoor je erin kwam en je slaat de N952 naar links in. Je wandelt dus langs de 'buitenkant' van de bomentuin. Verderop bereik je het kruispunt met de N835 en daar sla je rechts af, richting Wellin.

Net voorbij een groot verkeersbord (dat je zijn rug toekeert) sla je naar links de eerste bosweg in ⑥.

Met een loop je een bos in met hoofdzakelijk beuk, maar ook met forse eiken.

Net voorbij een hek en een wildrooster moet je rechtsaf, een teruglopend weggetje in, langs een omheining (rechts) die dient om het wild van de N835 af te houden.

Bij een soort jachtpaviljoen verlaat je via een tweede hek het bos en loop je langs een hemelhoge, rood-witte mast voor straalverbindingen, een mast voor televisiedistributie en een watertoren.

Met een krijg je weer asfalt onder de wandelschoenen. Links wacht nog een fraai panorama, maar verderop bereik je het ommuurde kerkhof en het witte plaatsnaambord van Haut-Fays.

Je passeert de eerste rechterstraat en langs een groot Onze-Lieve-Vrouwebeeld bereik je de kerk. Sla daar naar rechts de rue de l'Église in en iets verderop sluit je de wandeling af bij het gemeentehuis ⑦.

Bron:

32 De wandeling

0,9 km ① ② Je keert **het nog als gemeentehuis fungerende gebouw ①** aan de Grand'Place de rug toe en je volgt de N835 (Rue de Gedinne) naar rechts, langs een kapelletje uit 1844 ter ere van Sainte-Agathe.

Loop bij voorkeur links van de nogal drukke verkeersweg. Rechts ligt het centrum van Haut-Fays, met de niet zo mooie, neogotische kerk, waarvan de voorgevel en de toren bezet zijn met leien.

Sla na 300 m de eerste weg links in.

Die asfaltweg daalt langs huizen met een voortuintje (vrij veel nieuwbouw). Links voor je kijk je uit over het ontzaglijke woud op de grens tussen Namen en Luxemburg.

Je passeert het bord met de doorgestreepte plaatsnaam van Haut-Fays en een zogoed als versleten bordje met 'Promenade de Proiji'. Verderop in die straat passeer je **de laatste boerderij ②** in dit dorpsdeel.

1,2 km ② ③ Bij die hoeve eindigt de asfaltweg en begint het bos.

De halfverharde weg daalt langs fraaie beuken en eiken.

Bij een Y-splitsing kies je de linkerweg (in feite blijf je rechtdoor lopen).

De weg leidt nog een eind langs weiden met houtwallen van haagbeuk en bereikt pas daarna het volle woud.

Bij de Y-splitsing bij de bosrand kies je de rechterweg.

Links groeit een loofbos met veelal eik, maar ook de berk laat zich niet onbetuigd. Verderop verduisteren rechts fijnsparren het boslandschap.

Zo'n halve kilometer diep in het woud, waar rechts het sparrenbos eindigt, bereik je een duidelijke Y-splitsing: kies de rechterweg en steek meteen het **beekje de ruisseau de Proiji over ③**.

1,4 km ③ ④ Aan je rechterkant strekt zich het Bois de Bièvre uit. De weg gaat door een sparrenbos. Bij de nu spoedig volgende Y-splitsing kies je eveneens de rechterweg. Het onverharde weggetje stijgt matig langs tienduizenden sparren. Je passeert de eerste linkerzijweg.

Afen toe komt er wat meer licht in het bos, bij 'eilandjes' berk of lariks. Waar de sparren nog laag zijn — maar ze groeien snel! — zie je langs en op je weg veel struikheide en brem.

Ongeveer 800 m nadat je de Proiji-beek hebt gekruist, bereik je een dwarsweg en die sla je naar links in, onder hoge sparren vrij fors klimmend naar een schitterend eiken-beukenbos. Zo'n 250 m ver in dat bos sla je een brede, halfverharde bosweg naar rechts in en wandel je onder een fotogeniek bestandje lariksen. Na nog 200 m kom je uit bij een dwarsweg bij een kleine, nagenoeg niet storende **hoogspanningsleiding ④**.

0,6 km ④ ⑤ Volg naar rechts de dalende onverharde weg onder de hoogspanningsleiding en wel tot bij paal nummer 21. Op die plek sla je haaks links af, vrij fors klimmend onder enorme fijnsparren.

Dat je de verkeersweg (N952) nadert, kun je hier goed horen.

Net voor een sparrenbestand moet je even wat naar rechts uitwijken, om vervolgens via een brede bosweg naar de verkeersweg te lopen. Je slaat deze naar links in en een sprongetje verderop sta je bij de toegang tot **het Arboretum van Gedinne ⑤**.

0,9 km ⑤ ⑥ In deze prachtige bomentuin kun je naar hartenlust wandelen. Bij de meeste boomgroepen staan naamplaatjes, maar dan alleen in het Frans en het Latijn (wetenschappelijke benaming). Het bestand douglassparren is inderdaad indrukwekkend; die bomen hebben er dan ook een eeuw op zitten.

Je verlaat het arboretum via de weg waardoor je erin kwam en je slaat de N952 naar links in. Je wandelt dus langs de 'buitenkant' van de bomentuin. Verderop bereik je het kruispunt met de N835 en daar sla je rechts af, richting Wellin.

Net voorbij een groot verkeersbord (dat je zijn rug toekeert) sla je naar links **de eerste bosweg in ⑥**.

2 km ⑥ ⑦ Meteen loop je een bos in met hoofdzakelijk beuk, maar ook met forse eiken.

Net voorbij een hek en een wildrooster moet je rechtsaf, een teruglopend weggetje in, langs een omheining (rechts) die dient om het wild van de N835 af te houden.

Bij een soort jachtpaviljoen verlaat je via een tweede hek het bos en loop je langs een hemelhoge, rood-witte mast voor straalverbindingen, een mast voor televisiedistributie en een watertoren.

Meteen krijg je weer asfalt onder de wandelschoenen. Links wacht nog een fraai panorama, maar verderop bereik je het ommuurde kerkhof en het witte plaatsnaambord van Haut-Fays.

Je passeert de eerste rechterstraat en langs een groot Onze-Lieve-Vrouwebeeld bereik je de kerk. Sla daar naar rechts de rue de l'Église in en iets verderop sluit je de wandeling af bij **het gemeentehuis ⑦**.

Bron:

Het boekendorp

Place de l'Esro, 63
6890 Redu
Tel.: 061/65.66.99 of 65.65.16

Open: Een dertigtal boekhandels zijn vooral in de weekends en de schoolvakanties open. Een half dozijn boekhandels zijn het ganse jaar dagelijks open, behalve in januari en februari.

Toegangsprijs: Gratis.

Ligging: Vanuit Namen neemt u de E411 in zuidelijke richting tot uitrit 24. Van daaruit neemt u de N40 tot Redu.

Redu heeft iets bijzonders. Hier ligt het ruimtecentrum van de E.S.A., waar men Europese satellieten volgt. Het is ook het grootste boekendorp in Europa. Tientallen boekhandelaars en andere vakmensen uit de wereld van het boek hebben zich hier gevestigd.

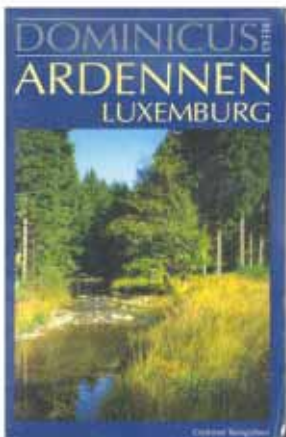
HET BOEKENDORP: Als boekenliefhebber moet u er éénmaal in uw leven geweest zijn. Het feest van het boek, voor de eerste keer georganiseerd in 1984, is elk jaar in het paasweekend een apart evenement. Tijdens de paasvakantie strijken talrijke handelaars in oude boeken neer in de straten van het dorp. U kunt er ervaren ambachtslieden aan het werk zien in de papierateliers, de gravurewerkplaats, de prentengalerij en de boekbinderij. Ook op de eerste zaterdag van augustus is het in Redu, tijdens de 'nacht van het boek', een drukte van jewelste. U kunt er dan de ganse nacht boeken kopen.

ETEN EN DRINKEN: Het dorpje telt heel wat leuke restaurantjes waar u lekker kunt eten.

TIP

Tijdens het tweede weekend van maart staat Wellin, op ongeveer 14 km van Redu, op zijn kop met het 'carnaval van de reuzen'.

Bron:

Redu: boekenstad

REDU

In 1984 is het 450 inwoners tellende Redu uit de vergetelheid gerukt en bekend geworden als 'het boekendorp van België'. Redu had zich laten inspireren door het in Wales gelegen Hay-on-Wye, waar een groot aantal boekwinkels en antiquariaten had besloten zich te vestigen in één plaats. Redu vormde op zijn beurt weer de inspiratie voor de bewoners van het Nederlandse Winterswijk om hetzelfde te doen. In Redu zijn ruim dertig boekwinkels, waarvan sommige het leesvoer combineren met culinaire voeding (zoals 'Le Fournil') tegenover de kerk, of met kunstgalerieën. Er is ook een Nederlandstalig antiquariaat, 'De griffel', in de Rue de Transinne 34. Op elke eerste zondag van de maand wordt er een grote boekenmarkt gehouden.

REDU, 'le village du livre'. Inlichtingen: tel. 061/656516.

Bron:

BRUGGEN EN VAKWERKBOERDERIJEN IN DE STREEK VAN DE BOVEN-LESSE

De hoeve van Mohimont is een mooi gebouw in L-vorm, gebouwd in zand- en kalksteen. Het gebouw dateert waarschijnlijk uit de 18de eeuw.

De boerderij ligt helemaal geïsoleerd in de aanslibbingsvlakte van de Lesse en is omringd door prachtige, eeuwenoude bomen. Bemerkt de enorme zomereik aan de oever van de rivier. De omtrek van de stam op 1,5 meter van de grond bedraagt 4,9 m, hetgeen betekent dat de boom al een paar eeuwen oud is. Net na de brug over de Lesse staat een eerbiedwaardige spar met een omtrek van 4,3 meter.

De boerderij bevindt zich jammer genoeg in slechte staat en verdient een plaats op de monumentenlijst, omdat zij zowel op architectonisch als op historisch vlak bijzonder waardevol is.

Op een wat lager gelegen klein monument in ruwe kalksteen staat inderdaad vermeld: «Voorbijganger, denk eraan! Van 1838 tot 1848 kwam Pierre Bonaparte, neef van de Keizer en dolende Prins van de Ardense wouden, hier zijn woest humeur bekoelen!» (zie p. 96 en 97)

De N857 loopt langs de Lesse tot aan de samenvloeiing met de Almache. Het is een zeer aangename weg met, van Neupont tot Daverdisse, heel wat stopplaatsen waar men kan genieten van deze prachtige, wilde rivier.

DAVERDISSE is gelegen in een heuvelachtig gebied. Het is een typisch Ardens dorp met veel bomen en vakwerkhuisen, een kasteel dat teruggaat tot de 16de eeuw, een neoclassicistische kerk uit de

Een indrukwekkende vakwerk puntgevel in Daverdisse

19de eeuw en meer naar de vallei van de Almache toe, een prachtige eeuwenoude lindeboom.

De parochiale Sint-Pieterskerk dateert van 1847 en werd gebouwd in zand- en leisteen. Het houten hoofdaltaar uit de 19de eeuw bevat een prachtig polychroom **retabel** uit de 16de eeuw. Het stelt het leven van Christus voor met de standbeelden van de heilige Barbara, de heilige Catharina van Alexandrië, de Evangelisten en de Kerkvaders. Boven het altaar bevinden zich twee houten beelden uit de 17de eeuw: Sint-Rochus en Sint-Fiacre.

Een hoeve uit de 19de eeuw (rue Paul Dubois nr.44) in zand- en kalksteen heeft een indrukwekkende puntgevel (vakwerk en baksteen).

Het kasteel van Daverdisse (rue du Château nr.58) ligt buiten het stadscentrum op de flank van een heuvel.

Het gaat hier om het oude kasteel van de Heren van Daverdisse, waar nog maar twee hoektorens van overgebleven zijn (waarschijnlijk 16de eeuw). Het nieuwe gebouw dateert uit de 18de eeuw (1732 ?) en omvat de oude noordwestelijke toren en de oorspronkelijke achtergevel. De toren heeft een dubbel kegelvormig dak in leisteen en is versierd met een aigrette in smeedijzer. De gevel heeft heel veel allure en is van kalksteen gemaakt.

Vanaf het kasteel gaan we de rue d'Almache op. Op de hoek van deze straat staat een eerbiedwaardige lindeboom en wat verder, naast de weg die naar de vallei van de Almache leidt (bijrivier van de Lesse), bemerken we een **oude haagbeuk** die al heel wat heeft

'au dessus du Bie' DAVERDISSE

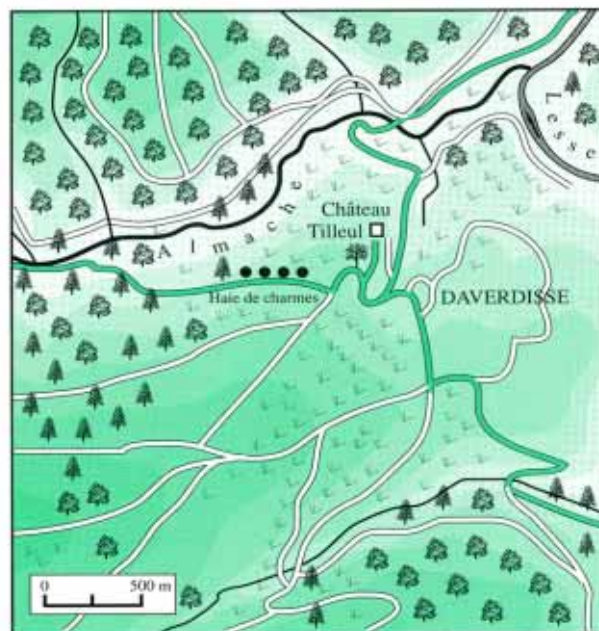
info
ARDENNES

Bron:

86

IN DE STREEK VAN DE BOVEN-LESSE

meegemaakt. Van hieruit hebben we een mooi zicht op de rivier die we per auto of te voet gedurende enkele kilometers kunnen volgen om vervolgens op onze stappen terug te keren.

De Almache of Almaiche (op de kaarten van het N.G.I. staat «La Mache») is de tweede zijrivier van de bovenloop van de Lesse. Net als de Our is de Almache een woest stromende rivier, vooral dan in het gedeelte dat door het woud loopt. We stellen voor de auto achter te laten bij het brugje waar de Almache en de Ry de Rogifosse samenvloeien en te voet verder te gaan. Het is mogelijk nog verder met de auto door te rijden (zeker nog twee kilometer) maar er zijn een paar moeilijke oversteekplaatsen !.

De weg volgt de rivier op enkele meters van de rechteroever. Aan de linkerkant zien we de steile wand van het woud, hoofdzakelijk bestaande uit sparren. Hier en daar zijn rotspartijen zichtbaar waarop zich prachtige **varens** met lange gevingerde bladeren hebben genesteld (*Blechnum spicant*, zie kader p. 87).

87

IN DE STREEK VAN DE BOVEN-LESSE

Mossen en varens

Bij de *Blechnum* zijn de externe liggende bladeren steriel; de rechtopstaande bladeren, die ook fijner zijn uitgesneden, dragen aan de binnenkant de in lijnen liggende sporenhuisjes. Deze sporenhuisjes laten de sporen vrij (minuscule zaadjes) tussen augustus en november. Hun latere ontkieming leidt tot het ontstaan van een klein groen lichaamje dat enkele millimeter groot is en dat prothallium of voortkiem wordt genoemd. Dit bladvormige lichaam draagt de mannelijke en vrouwelijke geslachtscellen.

Dit verklaart waarom de voortplanting van varens een laagje water vereist, zodat de vrijgekomen mannelijke geslachtscellen op die manier bij de vrouwelijke geslachtscellen kunnen komen. Vandaar ook dat deze planten goed gedijen op vochtige plaatsen. Dit sluit echter niet uit dat de voortplanting ook kan geschieden via de ondergrondse kiemknoppen. Varens wijzen meestal op een zure ondergrond.

Vaak groeit naast de *Blechnum* ook de *Polypodium vulgare* of naaktvaren. Deze soort heeft bredere gevingerde bladeren van een zachtgroene kleur. De nieuwe bladeren komen te voorschijn in mei en dragen typische gele tot oranjeleukige afgeronde sporen.

Tot slot een zeldzaam geworden plant: de *Osmunda regalis* of koningsvaren, die slechts op één enkele plaats in de vallei groeit. Indien u deze varen per toeval ontmoet, laat haar dan vooral staan. Zoniet bedreigt u het voortbestaan van deze prachtige maar zeldzaam geworden plant. Het is een door bloemkwekers en verzamelaars zeer geëerde plant (onder meer gebruikt bij het kweken van orchideeën). De koningsvaren is een door de wet beschermde plantensoort. Met haar enorme dubbel samengestelde bladeren, die in goede omstandigheden tot twee meter hoog kunnen worden, valt deze plant jammer genoeg erg op. De voortplantingsorganen (sporenelementen) bevinden zich aan het uiteinde van de bladstengel, zijn gelijkmatig vertakt en zijn bruin tot roodachtig gekleurd wanneer

'au dessus du Bie' DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

ze rijp zijn (tussen mei en augustus).

Op de vochtige rotsen en in het onderhout groeien eveneens veel mossen. Onder hen de *Polytrichum commune* of haarmos, die overal in de Ardennen terug te vinden is. De ontbladerde stengels werden lange tijd (vanaf de 19de tot het begin van de 20ste eeuw) gebruikt voor de produktie van kleine kwasten en penselen. In de 18de eeuw maakte men er koorden en kabels van voor de zeevaart. Omdat het mos zeer goed tegen water bestand was, exporteerden we deze grondstof naar Nederland en zelfs tot in Nantes. De stengels van het haarmos waren niet aan rotting onderhevig. Vrouwen en waarschijnlijk ook kinderen stonden in voor de ambachtelijke produktie van de kwasten en penselen.

Een honderdtal meter na het sparrenbos, dat stilaan is overgegaan in een loofbomenbos, lijkt de weg plotseling op te houden. Hier moeten we echt de auto verlaten en te voet verder gaan tot aan het dorp Gembes (indien men voldoende tijd heeft) of ver voor we het dorp bereiken de brug oversteken en langs de linkeroever terugkeren tot de Ry de Rogifosse, waar we de Almache oversteken via het bovengenoemde brugje.

Onderweg zijn aan de rechterkant nog overblijfselen zichtbaar van leidingen, die deel uitmaakten van een irrigatienet. De leidingen liepen over honderden meters langs de rivier en gingen soms een paar meter dwars door de met de hand uitgehouwen schieferrotsen heen ! Het was de bedoeling enkele hogerop gelegen weiden en velden van water te voorzien.

De boerderij van Mohimont

Je wordt een beetje stil bij het besef van zoveel doorzettingsvermogen om op agrarisch vlak een beter rendement te bekomen. Maar hoeveel jaren heeft het niet gekost om een dergelijk groots plan uit te voeren en hoeveel inspanningen heeft het niet geveegd om zo'n irrigatiesysteem in stand te houden ? Het gebeurde wel in een periode toen tijd niet in geld werd uitgedrukt en geduld nog een deugd was. Was men toen gelukkiger ? Misschien ! Dat de rivier er was, was al een gelukkig toeval. Zeker was dat de rivier een

Iets over de bovenloop van de Lesse

De Lesse was mijn eerste liefde. Het was een exclusieve verhouding. Ik kan er dus over praten alsof het een persoon is, waar ik om geef en die ik uit genegenheid een bezoek breng.

De anderen zijn er later bijgekomen : de Our, de Almache, de Ourthe, de Semois, de Amblève, de Lierne en nog wat andere rivieren. Ik moet toegeven dat mijn verhouding met de Lesse zwaar op de proef werd gesteld.

De Lesse is eigenlijk geen grote rivier, tenminste niet op de bovenloop tussen Neupont en het dorp Lesse, waar mijn wandelroutes stoppen. Dat betekent slechts enkele kilometers van de 99 km die de Lesse aflegt tussen de bron op het plateau van Recogne en de samenvloeiing met de Maas in Anseremme.

De Lesse loopt voor ongeveer een derde door de Ardennen en is nooit breder dan 10 meter. Maar vergeleken met al die andere rivieren is de Lesse toch de rivier met het levendigste karakter, die aan het woud dat ze doorkruist een eigen stem geeft.

Het woelige, zuurstofrijke en koude water baant zich een weg langs de rotsen en de ontelbare watervallen verrassen steeds opnieuw door de manier waarop ze de schievers uitslijten. Eigenaardig genoeg maak ik geen melding van die watervallen noch van die rotsen, afgezien van een paar uitzonderingen.

Dat is wellicht te wijten aan het feit dat hier geen dorpen zijn en dat het toerisme zich in deze streek nog niet fors heeft ontwikkeld. Des te beter voor deze plekjes die echt het bekijken waard zijn. En daarvoor is elk seizoen aangewezen. De lente is wat muzikaler dan de andere seizoenen dankzij de talrijke verschillende soorten vogels. Het water is dan helder doorschijnend. In het begin van de zomer staan de bermen in volle bloei. De ochtenden zijn zonder meer te verkiezen boven de rustige middagen. De herfst in het bos is gewoon een betovering. De winter, tenminste wanneer hij streng is, schept de prachtigste ijsvormen. Alleen al daarvoor zou je een ommetje maken, ook al zijn de besneeuwde paden niet zonder risico.

Bron:

bron van voedsel betekende ! Kunnen wij ons inbeelden wat de mensen toen gevoeld moeten hebben ? De rivier liet zeker niemand onverschillig, maar zal evenmin emoties hebben losgemaakt, die wij nu ervaren bij het aanschouwen van deze rivier : de rivier als een stuk rustgevende en reactiverende natuur. Ook al was het leven van onze voorouders misschien minder hectisch en waren zij afhankelijk van de seizoenen, toch moesten zij harder werken en hadden veel minder vrije tijd zodat van dromen niet veel in huis kwam.

We dalen af naar de hoofdweg en komen opnieuw langs de kerk tot bij een kruispunt. Daar slaan we links af richting Redu. De weg daalt vrij snel in de richting van de Lesse. Er zijn drie varianten mogelijk.

Diep in de vallei volgt een weg links in een bocht de Lesse stroomafwaarts. Hier ontdekken we al de hele « persoonlijkheid » van deze rivier, die zich tussen de kaal geschuurde rotsen een weg baant. Het heldere koude water bevat veel zuurstof. Men vindt er een rijke schakering aan insectenlarven, kleine schaaldiertjes, weekdieren en waterplanten die een bijna fluorescerend groene kleur hebben. Op deze plek vindt men veel forellen en zalmachtigen, vissen die hier een ideale biotoop hebben. Er is bijna geen vervuiling en het is er zeer rustig.

Iets verder ontdekken we één van de meest fascinerende rivieroevers die er te vinden zijn. We laten de auto bij de Pont des Barbouillons (Barbouyons) en lopen een tiental meter de weg naar Redu op. We nemen rechts het bospad dat naar beneden loopt en op de Lesse uitkomt. We volgen de rechteroever tot we na een aantal kilometer een houten brug tegenkomen (de zogenaamde « pont de Cochettes »). We komen terug via de linkeroever tot aan de Pont des Barbouillons.

Een mooie kleine vakwerkhoeve in Séchery

De hoeve van 1803 in Séchery

Na het oversteken van de Pont des Barbouillons bereiken we Séchery.

SÉCHERY is een dorp zoals we ons een dorp in onze dromen voorstellen; wat ons betreft is Séchery het mooiste architectonische geheel in het gebied van de Boven-Lesse. Dit gehucht van Redu is hoofdzakelijk een landbouwersdorp en er is in wezen, sinds het ontstaan van het dorp in de 18de en 19de eeuw, amper wat veranderd. Daken van leisteen en vakwerkhuzen : zeker een tiental huizen zouden zo op de lijst van beschermde monumenten terecht kunnen.

De tijd schijnt hier te hebben stilgestaan en het dorp zelf is een en al stilte. Enkele gebouwen en bijgebouwen zijn jammer genoeg niet voldoende onderhouden. Dit is hoofdzakelijk te wijten aan een verminderde of al dan niet gestaakte landbouwactiviteit. Laten we hopen dat de land des tijds er geen ruïnes van maakt.

Een hoeve met vakwerk (nr. 132), leem en steen, waarschijnlijk uit het begin van de 19de eeuw, is een mooi voorbeeld van hoe een bescheiden boerderij eruit zag. De gebruikte materialen komen allemaal uit de buurt, behalve dan het leistenen dak, en werden op een rationele manier gebruikt zonder rekening te houden met het esthetische. Daarom gaat er ook zoveel charme uit van deze hoeve. Zij is weliswaar een ongewilde getuige van menselijke activiteit, waar rust en authenticiteit een belangrijke rol spelen en waar tijd ondergeschikt is. We zouden ons makkelijk kunnen voorstellen dat het leven hier geregeld wordt door de stand van de zon en door de opbrengst van de oogst en de gezondheid van dier en mens.

De hoeve hier aan de overkant ziet er iets rijkelijker uit maar is nog altijd zonder pretentie (nr. 142). **De hoeve is van 1803** en is eveneens gemaakt van vakwerk, steen en zandsteen. De bloementuin is met

Bron:

De oude Lesse-brug

liefde verzorgd zoals dat hoort voor mensen, die dicht bij de natuur staan en hier graag wonen. De tuinen zijn een afspiegeling van de mensen die er wonen. Ze zijn niet opvallend maar toch een lust voor het oog (plantentuin) en een plezier voor de maag (moestuin).

Van Séchery gaat een wegje omhoog naar Lesse. Op de top van de heuvel hebben we een mooi uitzicht op het grondstation voor het volgen van satellieten. Zoals bekend werd de gemeente Redu uitgekozen voor dit Europees grondstation. Sinds 1991 staat hier aan de kant van de snelweg E411 (afrit 24) een zeer groot centrum: Euro Space Center. Redu is echter vooral het **boekendorp**. Via een steile afdaling belanden we in het dorpje Lesse.

LESSE is net als Séchery een gehucht. Er staan een twintigtal boerderijen uit de 19de eeuw in ruwe zandsteen en een kapel, gewijd aan de Onze-Lieve-Vrouw van Walcourt.

De kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Walcourt werd in 1750 gebouwd. De datum is af te lezen op het deurslot: «N.D.D./VALCR/P.P.N./1750». De kapel bevindt zich op een hoogte aan de rand van een bos, op de weg naar Redu. Het gebouw werd later nog uitgebreid.

Voor de kapel staan twee lindebomen. Dergelijke bomen werden bijna altijd in de buurt van religieuze gebouwen geplant. Hier kunnen ze rustig verder groeien en hoeven ze niet bang te zijn omgezaagd te worden omdat deze plek zo goed als onder monumentenzorg valt.

Van het dorp zelf onthouden we een prachtig bijgebouw van een 19de-eeuwse hoeve (nr. 150). Vroeger was dit een bakhuis met twee verdiepingen. Er zijn er niet zoveel meer van.

We lopen stroomopwaarts langs de Lesse en volgen gedurende een kilometer de weg die door de vallei loopt. We genieten volop van de prachtige rivier, die er dankzij het alomtegenwoordige woud erg schaduwwijk bijligt. Op het einde komen we de GR 14 tegen, een weg die uit de richting van de Semois komt en die richting Saint-Hubert loopt. Zoals gewoonlijk zijn deze Grande Randonnée-wegen gemerkt met rood-witte borden en doorkruisen zij bijna altijd de meest ongerepte stukken natuur van de streek.

*We lopen even terug en steken een **oude brug** (eind 19de eeuw ?) over in de richting van Maissin. De brug is volgens de streektradities gebouwd in zandsteen en heeft zowel stroomopwaarts als stroomafwaarts stroombrekers, die dienen om het wassende water beter te geleiden.*

De weg gaat snel naar omhoog, terwijl aan de rechterkant het woud ophoudt. Links zien we een hoge berm met een loofbomenbos. In dit bos is veel **muisdoorn** aanwezig, een zeldzaamheid in de Ardennen. Dezelfde biotoop vinden we terug in het zuiden van het dorp Maissin op de weg naar Paliseul (zie verder).

MAISSIN werd in augustus 1914 bijna helemaal vernield. Gevechten tussen Duitse en Franse soldaten hadden als gevolg dat 74 huizen in rook opgingen. Nog interessant zijn twee bijzondere bruggen over de Lesse.

De «**Pont Marie-Thérèse**» is sinds 12 mei 1989 als monument beschermd. De brug ligt ten noorden van het dorp en overbrugt de Lesse op de oude weg naar Transinne (zodra de weg een eerste keer de Lesse heeft gekruist, onmiddellijk rechts inslaan bij een Y-splitsing op 50 meter ten zuiden van een oude groeve). De brug is een prachtig bouwwerk met vier bogen en bevindt zich in uitstekende staat. De donkere kleur is te wijten aan de ruwe leisteen, die perfect past bij de omgeving. De brug werd in de 17de eeuw gebouwd ten

De Marie-Thérèsebrug in Maissin

Bron:

De kasteelhoeve van Beth

tijde van Aelbrecht en Isabella op de oude weg van Bouillon naar Luik. Dat was lange tijd de handelsweg, waarlangs metalen, wapens en wijn werden vervoerd. In de 18de eeuw werden er langs deze weg douaneposten en kantoren opgericht, die de goederen- en mensenstroom tussen het koninkrijk Frankrijk en de Oostenrijkse Nederlanden regelden.

De «**Pont de la Justice**» is sinds 13 januari 1989 als monument erkend en ligt ten oosten van het dorp (langs de kerk lopen en gedurende 1 kilometer de weg links volgen, waarbij je langs een kerkhof komt). Deze brug is iets bescheidener dan de Pont Marie-Thérèse maar is op dezelfde manier gebouwd. De Pont de la Justice heeft twee ingedrukte bogen die samenkomen in een neus (zowel stroomopwaarts als stroomafwaarts). De brug zou dateren uit de 18de eeuw.

We keren terug naar Maissin en nemen richting Paliseul, Bouillon (N899). Bij kilometer 18 (zie paaltje) of op ongeveer 500 meter van het dorp slaan we rechts een weg in. Wij bevinden ons nu in het **bos van Houmont** (ook wel geschreven Hômont of nog Haut-Mont). Zoals boven al vermeld, bevinden we ons in een **beukenbos met muisdooorn** (op 18 oktober 1978 beschermd). Dit bos is slechts enkele hectaren groot en verdient vanwege zijn grote zeldzaamheid het respect van iedereen. Gelieve alleen de paden te bewandelen.

Hierna nemen we de N899 richting Paliseul. Na ongeveer 2 km slaan we rechts af en volgen de richting Opont (2,5 km).

OPONT bevindt zich bij de Our (bijrivier van de Lesse) en heeft een kleine **kerk (Heilige Remaclus)** met een ommuurd kerkhof. In december 1982 werd dit gebouw als monument beschermd. Het dateert uit de 17de eeuw en is gemaakt van zandsteen. Binnenin staan twee zijaltaren in vergulde eik en gedeeltelijk in marmer (1748). De ingebouwde biechtstoel is gemaakt van eik (1678).

Promenade langs de Our

De Our ontspringt op enkele kilometers ten zuiden van Opont, bij de samenvloeiing van twee beekjes: de beek van Frânes en de beek van Bergimont.

Eerst stroomt de Our vrij rustig door de weiden. Van Opont tot Our volgt de rivier een bochtig parcours en doorstroomt vervolgens een enorm woud tot hij in de Lesse uitmondt op enkele kilometers ten westen van het dorp Lesse.

Voor de samenvloeiing steken we de Lesse over (eerst de weg naar Sechery nemen en bij het eerste kruispunt linksaf gaan; zo komen we bij de Lesse die we oversteken en verder stroomafwaarts volgen gedurende nog geen kilometer). Het pad gaat vervolgens over de Our. Het is mogelijk over verschillende kilometers stroomopwaarts langs de rivier te lopen (linkeroever).

Deze ingesloten vallei is gewoon prachtig door haar wilde schoonheid. Net zoals de rivier overigens, die we hier en daar kunnen bereiken en zonder al te veel problemen oversteken (op 300 meter stroomopwaarts van een kleine kapel beneden aan de berm). We komen langs de rechteroever terug tot aan de samenvloeiing.

Je moet ongeveer een hele dag rekenen vanaf Lesse. De inspanning wordt echter ruim beloond!

Verdere bezienswaardigheden: twee eiken, gedeeltelijk vergulde nissen (1755), een polychroom beeld van de heilige Remaclus (17de eeuw) en een doopvont in kalksteen (eind 15de eeuw) met messing deksel (17de eeuw).

De beschermde kerk van Our en het kerkhof

Bron:

Het stormachtige leven van Pierre Bonaparte, te gast op de boerderij van Mohimont van 1838 tot 1848.

In 1815 werd te Rome Pierre Bonaparte geboren. Hij is de zoon van Lucien Bonaparte en Alexandrine de Bleschamp. Napoleon was in die tijd Eerste Consul en hun geheime huwelijk ergerde hem enorm. Hij voelde zich immers verantwoordelijk voor het goede gedrag van de familieclan, die hij overigens overstelpde met eerbetuigingen en gulle gaven, zonder dat ze daar enige verdienste aan hadden.

Maar Alexandrine was een onmogelijke schoonzus. Het feit dat zij als vrouw werd onderhouden door wijlen haar eerste man, die wegens frauduleus bankroet was veroordeeld, was daar niet vreemd aan. Lucien Bonaparte wilde absoluut met haar in het huwelijk treden en werd daarom verbannen naar de Kerkelijke Staat. Hij werd bij ordonnantie van Pius VII Romeins Prins.

Lucien Bonaparte had één grote passie: de archeologie. Hij verdeelde zijn tijd tussen zijn vele huizen in Italië en Londen, waar hij voor zijn archeologisch werk vaak vertoefde. Alexandrine van haar kant was vaak in verwachting, maar kon de kinderlast niet aan. Die werden van de ene residentie naar de andere gebracht. Zo kreeg ook Prins Pierre quasi geen aandacht van zijn moeder, noch van zijn onberekenbare vader die alsmaar op reis was. Hij was overgeleverd aan waarschijnlijk veel te strenge opvoeders die uiterst traditioneel te werk gingen. Hijzelf was overigens ook vrij labiel, hetgeen allemaal resulteerde in een impulsief en wild gedrag. Op 16-jarige leeftijd komt hij in opstand tegen het absolutisme van zijn vaders weldoener. Lucien Bonaparte wil zijn eer redden en laat zijn zoon zes maanden opsluiten in de gevangenis van Livorno. Daarna stuurt hij zijn zoon naar de Verenigde Staten bij zijn broer Joseph. Pierre maakt er kennis met de revolutionaire generaal Santander, die op 35-jarige leeftijd tot president van Nieuw-Grenada (Colombia) was benoemd.

Als 17-jarige heeft de jonge Prins een romantische en naïeve kijk op de wereld. Bovendien heeft hij een onweerstaanbare drang naar avontuur. Hij slaagt erin zich door Santander te laten aanstellen als ritmeester. De voorwaarde is echter dat het centrale gezag in Bogota zijn aanstelling goedkeurt. Zijn ontgoocheling is groot wanneer hij verneemt dat de grondwet van Nieuw-Grenada geen buitenlanders toelaat in het leger. Weer terug naar New-York dus met bloedend hart en een flink ingedeukte eigenliefde. Daarna vertrekt hij naar Italië en Canino.

Volgen daarna nog wat schermutselingen in Albanië, dat hij zonder paspoort binnendringt om toch maar te kunnen jagen. Het gevolg daarvan zijn twee gewonde douaniers en een uitwijzing van het eiland Korfoe.

Engeland wordt zijn voorlopig schuiloord. Daar ontmoet hij de jonge Française Rose Hesnard. De Belgische minister Sylvain

de vander Weyer, die in Londen was gestationeerd, wordt ingeschakeld om het koppel naar België te krijgen. Pierre en Rose komen eerst in Brussel aan en belanden vervolgens in Mohimont, waar ze 10 jaar zullen verblijven, ondanks een uitleveringsverzoek van Frankrijk. Ze worden wel in de gaten gehouden maar genieten verder van hun vrijheid. Pierre is een verwoed jager en in deze streek kan hij met volle teugen van zijn favoriete tijdverdrijf genieten. De procureur des Konings van Neuf-château, Alphonse Notomb, krijgt de opdracht Pierre in de gaten te houden maar weigert beleefd de rol van politieagentje te spelen. Hij wordt een trouwe vriend van de Prins.

Gedurende tien vrij rustige jaren verblijft Pierre regelmatig te Parijs en krijgt er gelukkig van Koning Louis-Philippe een jaargeld. In februari 1848 wordt Louis-Philippe gedwongen af te treden en ruim na acht maanden voorlopig bewind de plaats voor Louis-Napoleon, neef van Pierre en zoon van Louis Bonaparte, de broer van de ex-keizer die op die manier President van de Republiek wordt. Zo wordt de familieclan in ere hersteld en heeft ze alle touwtjes weer in handen.

Pierre besluit dan Mohimont te verlaten en hoopt een beetje van het geluk van zijn neef te kunnen meeprofiteren. Het wordt een nieuwe ontgoocheling. Het enige wat hij mag doen, is het Vreemdelingenlegioen gaan leiden in Algiers. Tegen zijn zin in besluit hij naar Algiers te vertrekken. Hij verblijft er een tijdje en komt terug naar Frankrijk zonder zijn opdracht, die volgens hem totaal nutteloos was, te hebben vervuld.

Wanneer Pierre in april 1848 parlements lid voor Corsica is, hoopt hij op nog meer ereposten. Het blijkt een misrekening, zijn eer is gekrenkt en hij moet terug naar af. De politieke loopbaan van de Prins deserteur is ook meteen afgelopen. Hij waart nog rond in Parijs maar iedereen vermijdt hem als de pest. Dan wacht hem nog triestiger nieuws - zijn levensgezellin Rose sterft te Mohimont (?). Pierre keert er niet meer terug. Hij is 36 jaar oud en eenzamer dan ooit. Hij heeft een pakkend gedicht geschreven, dat op treffende wijze het eerste deel van zijn leven samenvat: de enige momenten van geluk waren toen hij samen met Rose was, genietend van de rust tijdens zijn verblijf in de Ardennen en van de jachtpartijen met zijn schaarse vrienden.

«Mijn liefste Rose, o mijn engel op aarde,
Jij die met bloemen mijn weg hebt bestrooid,
Ondanks de verbanning en de trieste misere,
Tarte ik het lot, toen ik jou zag ooit.
Toen februari mij mijn vaderland terugschonk,
Geloofde ik echt in mijn eigen succes,
Maar ongeluk en treurnis waren mijn deel.
De Rose was veranderd in een rouwige cipres !»

(Naar L. Petit in *Entre Ardennes et Meuse*, tweejaarlijkse tijdschrift nr. 5, 1987)

Het Euro Space Center Belgium

i Rue devant les Hêtres
6890 Transinne-Libin
Tel.: 061/65.64.65
Fax: 061/65.64.61
Booking service: 061/65.64.72

Open: Van april tot september dagelijks van 10 tot 17u. Buiten deze periode op aanvraag. Begeleide bezoeken enkel op afspraak.

Toegangsprijs: ***

Ligging: Vanuit Namen neemt u de E411 in zuidelijke richting tot uitrit 24. Van daaruit neemt u de N40 en de N899 tot Transinne.

HET SPACE CENTER: Het Space Center van Transinne-Libin is uniek in Europa. Het laat het grootste avontuur van de twintigste eeuw herleven: de verovering van de ruimte. Tijdens een twee uur durend bezoek maakt u een driedimensionale uitstap in de ruimte. U maakt de fascinerende eerste stappen mee van de eerste mens op de maan. Tegelijkertijd ontdekt u het zonnestelsel en het universum. U bezoekt een Amerikaans ruimteveer en een ruimtelaboratorium op ware grootte. Verder staat een kennismaking op het programma met de Ariane 4 en 5-raketten en met het Russische ruimtestation Mir. U krijgt er een idee van de training die astronauten ondergaan. U volgt de proefnemingen die uitgevoerd worden in micro-zwaartekracht. U hoort hoe de weerkunde in het ruimtevaarttijdperk via satellieten, telecommunicatie en televisie tot stand komt. U verkent de maan en planeten en u betreedt het trainingskamp waar jonge stagiairs klaargestoomd worden als kandidaat-astronauten. Voor dit bezoek bestaan er maar twee woorden: subliem en turbulent.

ETEN EN DRINKEN: Kunt u in het selfservice 'Resto space'.

LUXEMBURG

TIP

- * Gedurende een week van zondagavond tot vrijdagavond, of tijdens een weekend, kunnen jongeren vanaf 10 jaar zich inschrijven voor een korte astronautentraining. Op een speelse manier maken ze kennis met fysica, scheikunde en informatica. Zij lanceren een microraket en maken er in de simulator een vlucht aan boord van de Space Shuttle. De euro-nautenstagiaires worden ofwel individueel, ofwel in groeps- of klasverband toegelaten.
- * Combineer het bezoek aan het Center met een bezoek aan het telecommunicatiepark van Lessive.

Bron:

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

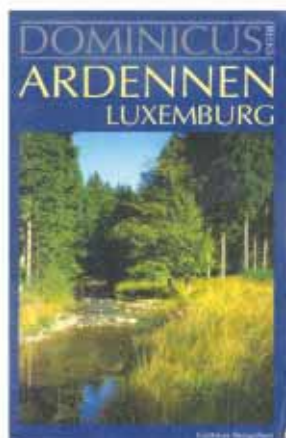
info
ARDENNES

EURO SPACE CENTER (ESC)

Vlak bij Redu, bij afslag 24 van de autosnelweg Brussel-Luxemburg (E411), ligt het Euro Space Center Belgium, dat bestaat uit een permanente tentoonstelling en een trainingscentrum voor astronauten. Hier zijn een model op ware grootte van de Space-shuttle *Discovery*, kleinere modellen van een ruimtelaboratorium (*Mir*), Ariane- en Hermès-raketten, een accelerator, een multi-axiale stoel (nog uitgeprobeerd door Lambik in het Suske-en-Wiske-album *De stervende ster*) en een vluchtsimulator. Andere bezienswaardigheden zijn een planetarium, ruimtepakken voor ruimtewandelaars en een spectaculaire Space Show. Wie zich aangetrokken voelt tot dit alles en tussen 10 en 18 jaar is, kan zich opgeven om gedurende vijf dagen te worden opgeleid tot Euro-naut. Er zijn ook faciliteiten voor het houden van seminars en symposia, en er is een restaurant ('*Resto Space*').

ESC, Rue devant les Hêtres 1, Redu-Transinne, 6890 Libin. Geopend: dag, 10-17 uur. Inlichtingen: tel. 061/656465, fax 061/656461.

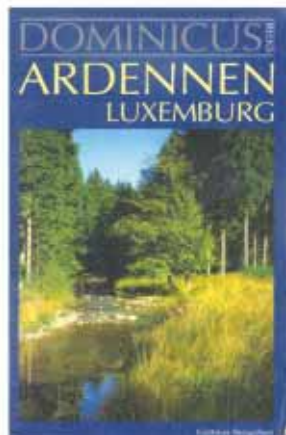
Bron:

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

FOURNEAU SAINT-MICHEL

Dit openluchtmuseum in het dal van de Masblette bestaat uit diverse musea, die op een 40 ha groot terrein in verscheidene gerestaureerde gebouwen bijeen zijn gebracht.

IJZER- EN METAALNIJVERHEIDMUSEUM

Dit museum, dat is ondergebracht in een 18de-eeuws complex, geeft een overzicht van de ijzerbewerking in de 19de eeuw door nagelmakers, smeden, wagenmakers enzovoort. Er is ook een kleine hoogoven uit 1771.

MUSÉE DU FER ET DE LA MÉTALLURGIE ANCIENNE. Geopend: mrt.–juni en sept.–dec. ma.–vr. 9–17, za. en zo. 9–18, juli–aug. 9–18 uur.

MUSEUM VAN HET WAALSE PLATTELANDSLEVEN

Dit openluchtmuseum bestaat uit 25 gereconstrueerde oude woningen en werkplaatsen, een school, een kapel, een drukkerij en een wasplaats. In een van de gebouwen bevindt zich het **Museum van het Ardens trekpaard**. In een ander is het **Museum van het Ardenner bos** gevestigd. In de woning van de smid bevindt zich het **Redouté-museum**, gewijd aan de in 1759 in Saint-Hubert geboren schilder Pierre Joseph Redouté (plaatselijk de hemel in geprezen als 'de Raffaël der bloemen') en zijn broer Henri Joseph. En uiteraard zijn er een 18de-eeuwse herberg (*Auberge du Prévôt*), een bar ('*Al Pèle*') en een cafetaria ('*Les Tahons*'). In de derde helft van de maand juli worden hier folkloristische feesten gehouden.

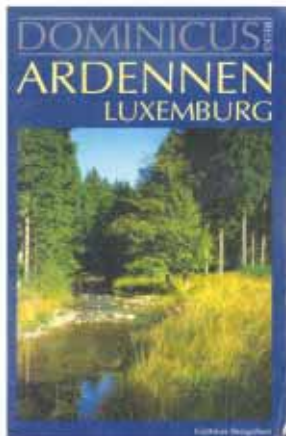
MUSÉE DE LA VIE RURALE EN WALLONIE. Geopend: week vóór Pasen–15 sept. dag. 9–17; juli–aug. 9–18; 16 sept.–15 nov. za., zo. en feestdagen.

Inlichtingen over musea en speciale evenementen in Fourneau Saint-Michel bij conservator Tinchì, 6870 Saint-Hubert. Tel. 084/210890 of 084/210613.

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

LAVAUX-SAINTE-ANNE

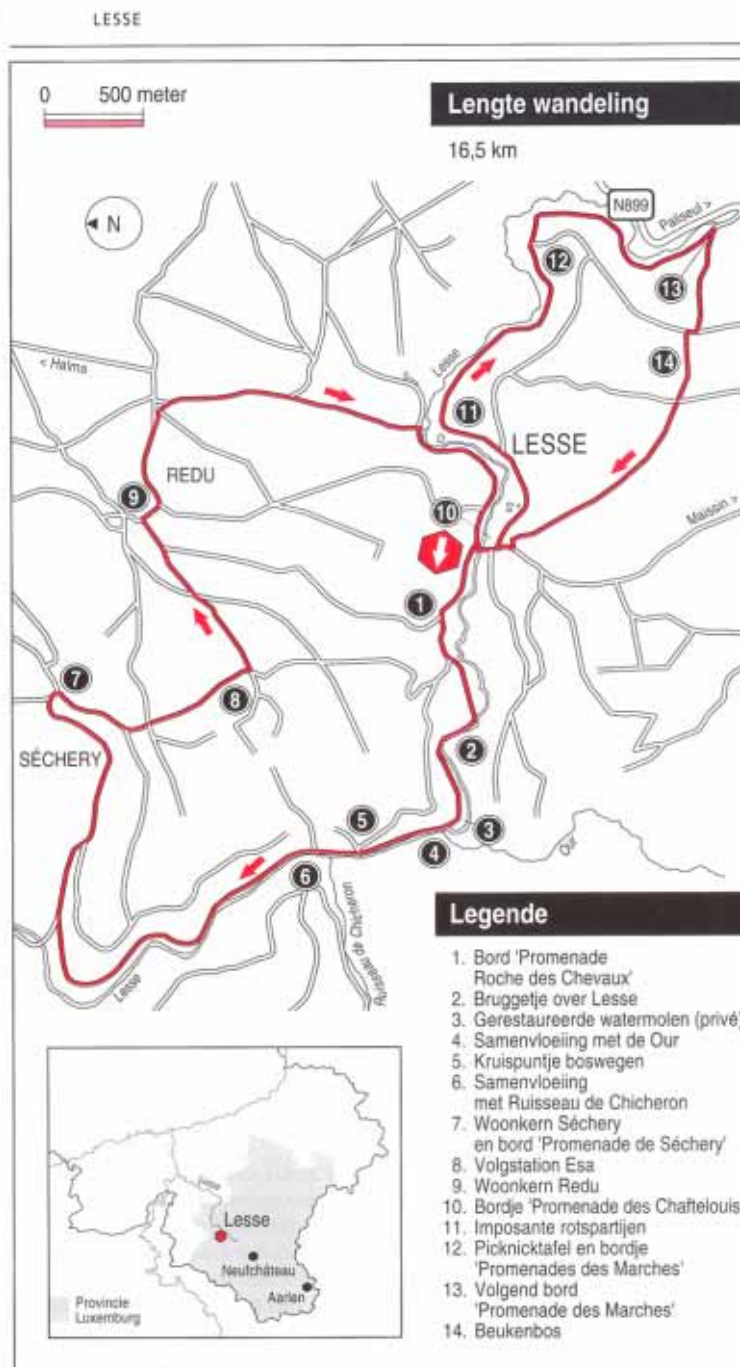
Op tal van foto's die iets te maken hebben met de jacht, het jachtseizoen of het eten van wild, prijkt een foto van het kasteel van Lavaux-Sainte-Anne, waarbij zo nu en dan nog een opgezet hert in de tuin wordt geplaatst. De kern ervan wordt gevormd door een donjon uit 1450. Verder zijn er nog drie hoektorens van de laat-middeleeuwse omheining over. Dit historische gebouwencomplex, waarvan het vorstenverblijf uit 1634 dateert, herbergt een jacht- en natuurmuseum, met informatie over de jacht met windhonden, met valken en over de natuur vanuit deze bijzondere optiek. Er hangen grote schilderijen met jachttaferelen en er zijn meubels uit diverse stijlperiodes. Ook is er een aantal prachtige schouwen in het kasteel. In 1934 werd de zwaar in verval geraakte vesting opgeknapt onder leiding van barones Lemonnier en kreeg ze haar huidige bestemming. Ook kwam er een damhertenpark.

LAVAUX-SAINT-ANNE, Château 10, 5580 Lavaux-Sainte-Anne. Geopend: dag. febr.-dec. 9-18, juli-aug. 9-19 uur.

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

65 Lesse

Wandelen door een bijzonder
fraai stuk van het Lesseland

LENGTE VAN DE WANDELING 16,5 km.

KAARTEN Topografische kaart NGI, 1/25.000: 64/1-2

BEWEGWIJZERING Bij het verlaten van het gehucht Lesse volgt u een stuk van een plaatselijke wandelweg, aangegeven met witte libellen. Daarna voert het wandelpad D2 u weg uit het Lessedal. Vervolgens zijn daar de geel-witte verfstreepjes van de GTA, de Transardense wandelweg, en wel tot u even voor het gehucht Lesse de rivier de Lesse bereikt. Vanaf dat punt volgt u, tot net voorbij de Lessebrug, de wit-rode tekens van het Grote-Route-pad 14. Tot slot krijgt u een stuk van de 'Promenade des Marches' voorgeschoteld.

AARD VAN DE WEGEN Het grootste stuk van het parcours verloopt over boswegen en -paden, ideaal voor natuurliefhebbers, maar ongeschikt voor kinderwagens en rolstoelen. Het aandeel asfaltweg bedraagt ongeveer 5 km, en wel van een eind voor Séchery tot net voorbij de woonkern van Redu, net als in de kleine woonkern van Lesse.

PARKEREN In het gehucht Lesse, zo mogelijk in de omgeving van de Lessebrug.

BEGINPUNT U keert in Lesse de Lessebrug de rug toe en u volgt, linksaf, de pijlen 'Daverdisse' en 'Redu'.

Even ten westen van afrit 24 van de E411 – jawel, die van het Euro Space Center – bevindt zich, bij de samenvloeiing van de Our met de Lesse, een van de allerfraaiste natuurgebieden van de Ardennen. De driehoek Lesse (het gehucht) – Séchery – Redu is inderdaad een en al groene verrukking, zeker wanneer u daar een zo groot mogelijk stuk van de Lesse (de rivier) gaat verkennen. Als toemaatje krijgt u daar nog een volgstation van kunstmannen en een boekendorp bij.

DE WANDELING

VIER KILOMETER LANGS DE LESSE

U loopt langs de natuurstenen huizen van het gehucht Lesse en bij het volgende kruispunt kiest u de meest linkse weg, de 'Promenade Roche des Chevaux' (1) (Wandeling van de Paardenrots).

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

LESSE

Even verderop gaat u nog eens linksaf en daalt u af langs een laatste vakantiehuis; spoedig komt u terecht in het bijzonder schilderachtige Lessedal. Eerst zijn er nog wat weiden, maar verderop wordt u helemaal opgeslokt door het bos. De weg, aangegeven met witte libellen, loopt rakelings langs de Lesse, die overspannen is door een **bruggetje** (2). De rivier is hier nog pril en ondiep, maar heeft gelukkig haar natuurlijke pracht behouden. De vrij steile dalwand rechts is begroeid met fijnspar, maar verderop verschijnen hakhout van berk, esdoorn en haagbeuk.

In het dal is er maar één wanklank: een toegangspoort bij een privé-weg, die verlicht is met lantarens en naar een **gerestaureerde watermolen** (3) leidt – nu vakantiehuis met een kaalgeschoren gazon en perken met voor deze plek vreemde bloemen.

Aan het eind van het gazon ziet u, aan de overkant van de Lesse, de monding van haar bijrivier de **Our** (4). Meteen wordt de Lesse een stuk forser. Rechts verrijzen, bij een **kruispuntje van boswegen** (5), fotogenieke bemoeste rotspartijen. De witte-libellen-wandeling buigt hier naar rechts af, maar u blijft de Lesse en de wandeling D2 rechtdoor volgen, genietend van het uitbundige natuurschoon om u heen, onder andere met talrijke majestueuze eiken. Zo'n 600 m voorbij de samenvloeiing met de Our mondt (eveneens aan de overkant) de **Ruisseau de Chicheron** (6) uit in de Lesse, maar dat is wegens het overdadige groen nauwelijks te zien.

U trekt zich van zijwegen niets aan en uiteindelijk stijgt D2 door een groots sparrenbos. U verlaat het Lessedal en u komt uit bij de geasfalteerde weg, die Daverdisse, via Séchery, met Redu verbindt.

PRACHTIGE VAKWERKHUIZEN EN EEN SCIENCEFICTIONTAFEREEL

U gaat die weg, een stuk van de geel-witte GTA, rechtdoor volgen, stevig stijgend. Rechts groeien sparren, links loofhout, en daar kabbelt ook een naamloos bijbeekje van de Lesse.

U komt uit tussen weiden en kleine bosbestanden en bij het eerste huis van Séchery is het eindelijk weer vlak.

U passeert het **plaatsnaambord van Séchery** (7) en meteen wandelt u de kleine, rustige en aantrekkelijke woonkern met fotogenieke vakwerkhuisen in, langs geweldige eiken en essen. U passeert de eerste straat links. Net voorbij het pand nr. 142 slaat u rechts af (pijlen 'Redu' en 'Libin', GTA, 'Promenade de Séchery'), bergop langs het doorgestreepte plaatsnaambord. Voorbij het eerste weggetje rechts buigt het asfalt naar links af. Bij een kruispunt bereikt u het hoogste punt en loopt u rechtdoor (pijl 'Lesse', GTA). Voor u ontvouwt zich een sciencefictiontafereel: het **ESA-volgstation** (8), een bos van antennes in een komvormig dal. Een eindje voor de hoofdtoegang ervan kiest u, bij een Y-vormige wegsplitsing, de linker weg (GTA). Sla vervolgens, 30 m verderop, de dwarsweg naar links in. Spoedig komt de toren van Redu in zicht.

VIA HET BOEKENDORP OPNIEUW AFZAKKEN NAAR DE LESSE

Bij het eerste kruispunt net voor de **woonkern van Redu** (9) slaat u de tweede straat rechts in, de rue de la Cahoute. U passeert wat verderop de

WANDELEN DOOR EEN BIJZONDER FRAAI STUK VAN HET LESSELAND

route Rimbaud (rechts) en langs het plaatsnaambord van Redu wandelt u klimmend het beroemde Boekendorp binnen.

Bij een dwarsweg slaat u rechts af (pijl 'Transinne'), snel dalend door een aantrekkelijk deel van de dorpskom. De GTA-tekens loodsen u langs het doorgestreepte plaatsnaambord en door het glooiende weiland.

De GTA gaat de eerste weg rechts in, passeert dadelijk een rechter zijweg en kiest even verderop, bij een Y-vormige wegsplitsing, de halfverharde rechter weg, dalend naar een sparrenbos.

Nog wat verderop, waar nu ook rechts bos groeit, kiest u bij alweer een Y-vormige wegsplitsing de linker weg (in feite rechtdoor) door een donker fijnsparrenbos. Niet veel verder herhaalt zich dat nog eens.

Bij het eind van het sparrenbos bereikt u een kruispunt van boswegen. Blijf hier rechtdoor lopen (GTA). U loopt onder eiken, haagbeuken en hazelaars, maar verderop verschijnt weer de fijnspar. De weg lijkt wel een droge beekbedding.

U moet almaar steviger dalen tot u bij een kruispuntje van boswegen komt, voor de Lesse.

EEN LAATSTE STUK LESSE, EEN OVERWELDIGEND BOS

Hier verlaat u de GTA en volgt u, onmiddellijk rechtsaf, het GR-pad 14 (dus niet de brug oversteken). De aantrekkelijke, brede wandelweg voert u door een loofbos, vrij dicht bij de Lesse. Rechts krijgt u fotogenieke rotspartijen te zien. U moet even nog wat stijgen, langs een voormalige steengroeve, voor u afdaalt naar het gehucht Lesse. Eens in de bewoonde zone passeert u de eerste weg rechts en daalt u betrekkelijk steil af door de kleine woonkern, terug naar de Lessebrug, die u oversteekt.

U passeert een **bordje met 'Promenade des Châtelouis'** (10) erop, een oude pomp, twee drinkbakken en een picknicktafel. Het GR-pad zwenkt de eerste weg rechts in, maar u moet de eerste linker weg ingaan, met links een naaldbos bij de Lesse en rechts een vrij ruig gebied met veel uitzaai van berk. Licht stijgend loopt u het bos in. Links krijgt u in doorkijkjes de Lesse te zien.

Bij een Y-vormige wegsplitsing kiest u de linker weg. Zo'n 200 meter verderop gaat u opnieuw linksaf.

Een eind verderop verrijzen rechts **imposante rotsen** (11). Links groeit een fraai hakhoutbos. Waar de weg naar rechts afbuigt, ontdekt u links in de diepte een huis en een bruggetje over de Lesse.

Bij de volgende Y-vormige wegsplitsing blijft u eveneens zo dicht mogelijk bij de rivier en loopt u door een grote mengeling van naald- en loofbomen. Op een paar plaatsen is beuk aangeplant.

De wandelweg raakt vervolgens de Lesse en daar zijn de fotogenieke plekkjes legio. U passeert een zich naar links afsplitsende weg en verwijdt u weer wat van de rivier. De wandelweg begint merkbaar te stijgen, tussen sparren en een groot lorkenbos (rechts).

Bij de volgende Y-vormige wegsplitsing, bij een **picknicktafel en een bordje met 'Promenade des Marches'** (12) erop, kiest u de linker weg (in feite rechtdoor), wat dalend en nog niet helemaal weg van de Lesse. U passeert spoedig een linker zijweg. De Lesse gaat een poos volkomen schuil in het

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

LESSE

groen, maar laat zich daarna toch nog zien, vooral bij een sparrenbestand. Aan de overkant van de rivier is de verkeersweg N899 te zien, en vooral te horen.

Maar bij het nu volgende bord van de 'Promenade des Marches' (13) zegt u de Lesse vaarwel en slaat u rechts een stijgende weg in. U wandelt langs sparren, verderop rechts gevolgd door berkenopslag.

Bij een dwarsweg met keien slaat u rechts af, maar even verderop moet u naar links, onder **hoge beuken** (14). U trekt zich helemaal niets aan van zijwegen en dus volgt u rechtdoor de hoofdweg, vooralsnog matig stijgend, maar weldra bent u over de heuvelkam heen. Bij een 'groot' kruispunt van boswegen blijft u koppig rechtdoor lopen. De beuken worden verdrongen door sparren. Daar voorbij, waar zich links een weide aanmeldt, loopt u door een ruig gebied. Rechts krijgt u de heuvels boven het gehucht Lesse te zien.

De weg buigt haaks naar links af, is daar geasfalteerd en komt even verderop uit bij een dwarsweg, die u rechts inslaat, terug naar de Lessebrug.

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

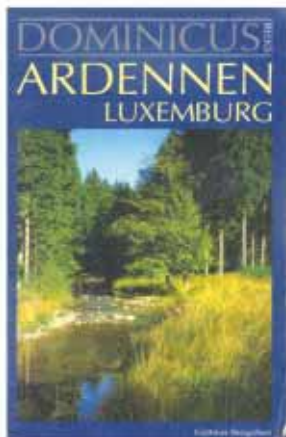
info
ARDENNES

LESSIVE

Even ten noordwesten van Han ligt Lessive, het Belgische grondstation met vier reusachtige paraboolantennes voor telecommunicatie per satelliet. Daar wordt uitgelegd hoe een satellietverbinding tot stand komt, hoe een satelliet wordt gelanceerd en in een juiste baan om de aarde wordt gebracht enzovoort. Voorts is er in dit museum van de Belgische telecommunicatiemaatschappij Belgacom een restaurant, 'La Héronnerie'. In de bosrijke omgeving zijn verscheidene wandelpaden.

BELGACOM LESSIVE, Rue de l'Antenne 63, 5580 Lessive. Geopend: Pasen-okt. dag. 9.30-17 (juli-aug. 17.30) uur. Inlichtingen: tel. 078/118822, fax 084/377907.

Bron:

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

66 LESSE

NATUUR, BOEKEN EN RUIMTEVAART

De bovenloop van de Lesse is bijzonder rijk aan natuurschoon, onder andere tussen Maissin en Daverdisse, in het westen van de provincie Luxemburg. Maar er is niet alleen de natuur. Redu staat niet om niets bekend als boekendorp. En in de omgeving van dat dorp bevindt zich het volgstation van de ESA, waar ruimtetuigen, gelanceerd door het European Space Agency, gevolgd worden. Je kunt het station weliswaar niet bezoeken, maar het uitzicht over de vele schotel- en andere antennen is merkwaardig.

Lesse

De rivier de Lesse ken je uiteraard wel. Maar er bestaat ook een gehucht met dezelfde naam. Het ligt aan de samenloop van de Lesse en de Our, in het westelijke deel van de provincie Luxemburg, hemelsbreed 16 km ongeveer ten westen van Saint-Hubert. Het gehucht, diep weggedoken in de groene vallei van de Lesse, is een plaatje: een oude kapel in steen van de streek, een oud bruggetje over de Lesse, een handvol huizen, en overall om je heen natuurschoon dat je niet meer voor mogelijk hield, in een omkadering van vrij steile heuvels.

AFSTAND

8 km.

AARD VAN DE WEG

Aanvankelijk volg je een stukje asfaltweg door een deel van het gehucht Lesse. Vervolgens loop je over een min of meer halfverharde weg het bos in, waarna je stevig omhoog moet over een onverharde bosweg, tot wanneer je de verkeersweg Transinne-Redu bereikt. Vanaf dat punt krijg je uitsluitend nog beton en asfalt onder de wandelschoenen, maar de wegen zijn – zeker buiten het vakantie seizoen – bepaald verkeersarm.

Over de bosweg kun je onmogelijk een rolstoel of een kinderwagen meesjouwen.

Voor het overige geen problemen, maar nu eens klimmen en dan wat afdalen zijn onvermijdelijk: ze zijn het zout en de peper van een Ardense wandeling.

BEWEGWIJZERING

Ongeveer het eerste derde van de wandeling volg je de wit-rode verfstreepjes van het Grote-Routepad 14, dat Bouillon met La Roche-en-Ardenne verbindt.

In Redu passeert de GTA, de grote doorsteekweg van de Ardennen, en die is aangegeven met geel-witte verfstreepjes. In het gehucht Lesse, in de omgeving van de brug over de Lesse.

PARKEREN

TOPOGRAFISCHE INFORMATIE

KAART NGI 64/1-2.

Syndicat régional de la Haute-Lesse, place de l'Esro 63, 6890 Redu (Libin), tel. 061 65 65 16, fax 061 65 66 99.

'au dessus du Bie' DAVERDISSE

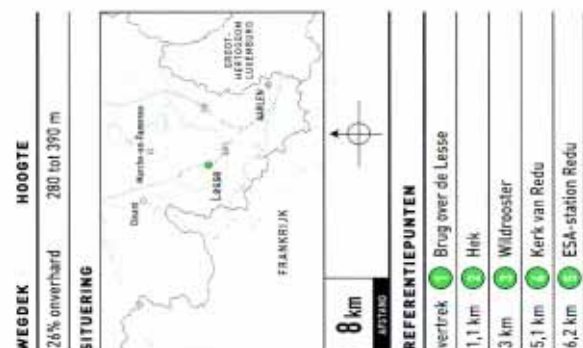
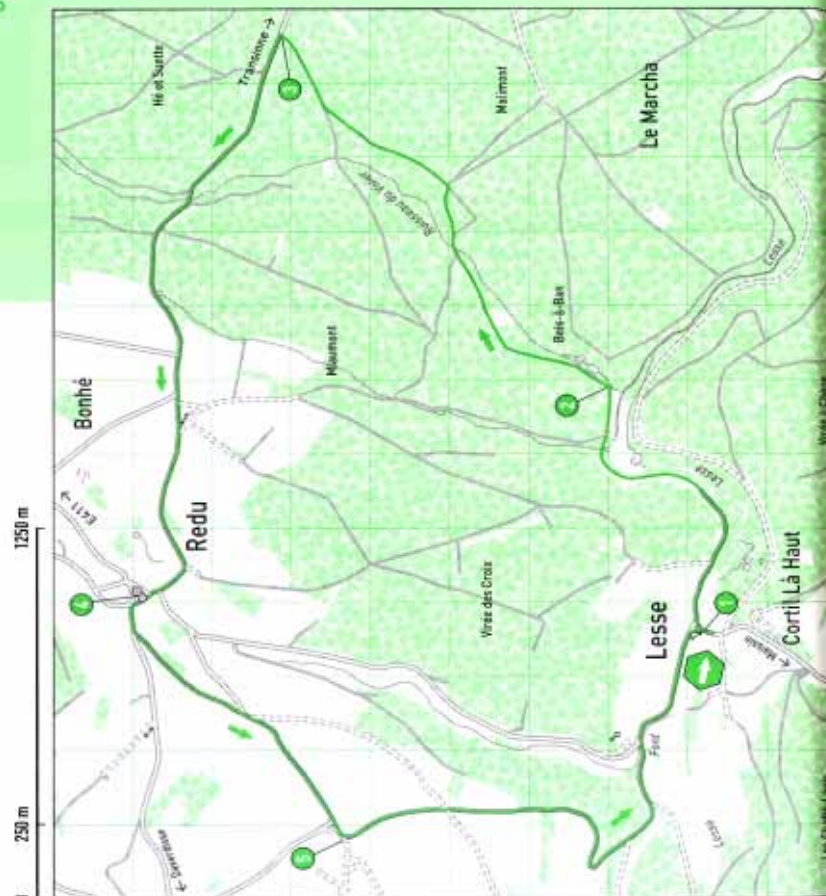
info
ARDENNES

Bron:

316

66

IN DE OMGEVING

TRANSINNE Euro Space Center. REDU Het Waalse boekendorp. MAISSIN Oorlogsbe-graafplaats met 16de-eeuwse Bretonse calvarie.

DE WANDELING

1,1 km 1 2 Je stelt je op op de **Lessebrug (1)**, kijkend naar het gehucht. Voor je, in het midden van de weg, staat een linde met eronder pijlen die naar Daverdisse en Redu wijzen.

Je loopt rechtdoor, op de linde af, en vervolgens sla je de straat naar rechts in. **Lesse** is fraaie, veelal natuurstenen panden rijk, maar het opvallendst is wellicht de rust die heerst in het gehucht, dat aan alle zijden omgeven is door beboste hoogten (en, dat is een vermoeden: niet bereikbaar voor tv-uitzendingen, maar dat is wellicht een wens-droom).

De straat, gemerkt met de wit-rode tekens van het GR-pad, stijgt naar een kruispunt. Daar loop je rechtdoor het loofbos in, langs de **Lesse**. De weg wordt nu spoedig half-verhard en leidt langs een open plekje, met rechts een oude steengroeve. Dit is een buitengewoon prachtige bosweg, onder een huif van hakhout en met de ruisende **Lesse** steeds dichterbij je rechterhand. Links verrijzen rotspartijen.

Ongeveer 600 m diep in het bos bereik je een kruispunt van boswegen, met rechts een brug over de **Lesse** (leidt naar een alleenstaand huis).

Hier kies je de tweede weg links, gemerkt allereerst met de wit-rode tekens van het Grote-Routepad, de geel-witte tekens van de GTA en bovendien ook nog een liggend rood rechthoekje.

Je moet nu weg uit het Lessedal en dus is het vrij stevig klimmen geblazen. De weg is versperd door een hek (2), maar voor wandelaars is er een poortje in uitgespaard.

1,9 km 2 3 Je loopt vervolgens door een schitterend gemengd bos, waarin vooral nog de enorme eiken zullen opvallen (voor paddestoelenkenners: wellicht bieftuk-zwammen aan hun hoogbejaarde voet).

Natuurlijk heb je, verderop, ook aandacht voor de ongelooflijk mooie, bemoste rot-sen.

Hak-, loof en naaldhout wisselen elkaar af in een fraaie, heel harmonieuze verhou-ding.

Midden in het bos passeer je ook nog een kleine hooiweide (rechts).

Via stapstenen steek je een zijriviertje van de Lesse over, de **Ruisseau du Vivier** en wat verderop bereik je, in een open plek, een Y-splitsing. Je kiest er de linkerweg en dus verlaat je zowel het GR-pad als de GTA. Je blijft nog steeds hoogte winnen, dit keer over een zogoed als halfverharde weg.

Verderop komt een weg van links achter je weg vervoegen. Je klimt nog een stevig stukje en uiteindelijk kom je uit bij de betonnen verkeersweg, die Transinne verbindt met Redu. Rechts bevindt zich een wildrooster (3).

'au dessus du Bie' DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

318

2,1 km

Je slaat de verkeersrustige betonweg naar links in, richting **Redu** dus. Hij leidt door grote stukken bos en over de **Ruisseau du Vivier** (die onder de weg doorloopt). Voorbij nogmaals een wildrooster bereik je open land en kom je steeds dichterbij **Redu**, dat beheerst wordt door zijn kerk. Dat heiligdom dateert van 1851, werd in latere jaren gerestaureerd, en is opgetrokken uit natuursteen en bedekt met leien; het draagt een eigenaardige, spitse toren.

Voorbij het plaatsnaambord van het bekende dorp moet je haaks rechtsaf, richting kerk, klimmend nu. En hier ontdek je opnieuw de geel-witte tekens van de GTA. Je passeert links de afslag naar Maissin en **Lesse** en je loopt door tot **de kerk (4)**, die je links passeert (place de l'Esro).

1,1 km

Vanzelfsprekend heb je intussen al vastgesteld dat **Redu** ongewoon rijk is aan boekwinkels. Het staat er wild en zijd om bekend en er zijn elke dag van het jaar wel mensen te zien die op zoek zijn naar een of andere zeldzame druk.

Bij het kruispunt voorbij de kerk sla je links af, richting Daverdisse. Je volgt tevens de pijl 'ESA' (European Space Agency). **Redu** is inderdaad een station rijk dat Europese kunstmanen volgt in hun banen om de aarde. Je komt er zo dadelijk wel langs.

Net voorbij het bord met de doorgestreepte plaatsnaam van **Redu** sla je links af. De GTA-tekens loodsen je langs het ommuurde kerkhof. Links, aan de overkant van de vallei, verrijzen beboste heuvelruggen.

Bij het nu volgende kruispunt blijf je rechtdoor gaan, licht klimmend langs weiden. Voor een fraai panorama van **Redu** moet je even over je schouder kijken.

Spoedig krijg je, vanaf het hoogste punt van de weg, een adembenemend tafereel te zien: in een komvormig dal zijn talrijke schotel- en andere antennen opgesteld; het ESA-station Redu. Een sciencefictiontafereel, jawel. Die plek, ver van alle motorengeraas, was uiterst geschikt voor de bouw van zo'n volgstation. Het is jammer genoeg niet meer toegankelijk voor bezoek.

Bij de hoofdtoegang van **het ESA-station (5)** – waar de vlaggen van de aan het ruimteproject deelnemende landen wapperen – moet je linksaf, stevig klimmend langs weiden en akkers.

1,8 km

Links achter piept de torenspits van **Redu** boven de weiden uit.

Op het hoogste punt van dit stuk weg verrijst een enorme mast voor straalverbindingen, bij een waterreservoir uit 1953. Links kun je nog de betonnen vloer zien van het vroegere ruimtevaartmuseum: een grote tent met raketten en onderdelen ervan, maar die zijn nu allemaal opgeruimd. Op die plek kun je genieten van een fraai uitzicht op **Redu**.

Na klimmen komt afdalen en dit keer vrij stevig, op weg naar het Lessedal vol groene beloften.

Verderop loop je langs een bos (links) waarin zich toch nog een weekendhuisje heeft verstopt. Er groeien nogal wat lork en spar, maar verderop overheerst de elk, gemengd met berk.

Via een scherpe bocht naar links daal je nog dieper af en word je helemaal omgeven door bos.

Je blijft de asfaltweg volgen tot helemaal beneden in het dal, waar het gehucht **Lesse** in ademloze stilte ligt te luisteren naar het gekabbel van het water. Even voorbij de

eerste huizen van **Lesse** blijf je, bij een kruispunt, rechtdoor gaan, langs een oude waterbak en het plaatsnaambord van het gehucht.

Links, een beetje achteruit, op een hoogte naast een fraai, wit pand, bevindt zich de oude, fotogenieke kapel.

Ten slotte wandel je terug naar de **brug over de Lesse (1)**, waar de wandelcirkel gesloten wordt.

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

320

67 PORCHERESSE

DE BEBOSTE VALLEIEN VAN OUR EN LESSE

Wie van bos- en rivierlandschappen houdt, moet beslist naar het westen van de provincie Luxemburg. De streek van de bovenloop van de Lesse is daar een groen paradijs. Op die plek bevindt zich ook de samenvloeiing met haar zijrivier de Our, die in haar benedenloop eveneens een buitengewoon aantrekkelijke waterloop is. Dat alles zich afspeelt in het hart van dichte, prachtige bossen, is uiteraard dankbaar meegenomen.

Porcheresse

Porcheresse is een landbouwdorp in de Lessestreek, in het westen van de provincie Luxemburg, tegen de grens met Namen aan, ongeveer 22 km ten zuidwesten van Saint-Hubert. De omgeving van het dorp is als het ware geschapen voor wandelaars: rustige veld- en boswegen, een oneindigheid van groen.

AFSTAND	19,5 km.
AARD VAN DE WEG	Een grote afwisseling van diverse soorten wegen. In en in de onmiddellijke omgeving van de dorpen (Porcheresse en Daverdisse) zijn het asfaltwegen. In bos en veld krijg je vaak onverharde en halfverharde wegen en paden voorgeschoteld. Bij of na regenweer kun je hier en daar de modder niet ontlopen en trek je het beste rubberlaarzen aan. De niveauverschillen zijn op een aantal plaatsen vrij aanzienlijk. Hierdoor en mede door zijn lengte dient dit traject voorbehouden aan geoefende wandelaars, die onder geen beding een kinderwagen of een rolstoel mee kunnen nemen.
BEWEGWIJZERING	Van Porcheresse tot de Pont des Cochettes is het traject bewegwijzerd met rode, liggende rechthoekjes en af en toe een wandelboom van het vijfdaagse wandelpad 'Par Monts et par Lesse' (Door de bergen en langs de Lesse). Maar de bewegwijzering is lang niet perfect. Bijkomende routetekens zijn de witte P2 en P3 (wandeltrajecten van Paliseul). Door een en ander te combineren, blijf je wel op de juiste weg tot aan de Pont des Cochettes. Vandaar volg je een eind het oude wandelcircuit D2 (tekens in witte verf). Vanaf de volgende brug over de Lesse zijn de geel-witte tekens van de GTA, de grote doorsteekweg van de Ardennen, je gids, en wel tot in Daverdisse. Alles welbeschouwd is het overblijvende deel van het traject (Daverdisse – Porcheresse), op de laatste kilometer na, niet bewegwijzerd. Voorzover nuttig wordt een aantal weg-aanduidingen vermeld, maar veel mag je daar niet van verwachten.

PARKEREN

TOPOGRAFISCHE KAARTEN NGI 59/5-6 en 64/1-2.

INFORMATIE

De laatste kilometer (een stuk van de verkeersweg die Daverdisse met Porcheresse verbindt) is dan weer een deel van de geel-witte GTA en van de 'Promenade par Monts et par Lesse' (rode, liggende rechthoekjes). In de dorpskom van Porcheresse, in de directe omgeving van de kerk, is het een klein kunstje om een plekje te vinden om er een poosje auto achter te laten.

Syndicat d'Initiative, Ancien Chemin de Wellin 96, 6929 Daverdisse (Haut-Fays), tel. 061 58 95 51.

IN DE OMGEVING

DAVERDISSE Saint-Pierrekerk (fraai retabel). TRANSINNE Euro Space Center. MAISSIN Oorlogsbegraafplaats met 16de-eeuwse Bretonse calvarie. REDU Boekendorp, Volgstation ESA.

DE WANDELING

- 9,7 km ① ➊ De wandeling begint bij de zijgevel van de **kerk van Porcheresse (1)**, bij een calvarie in een soort portaaltje en afgeschermd met een laag ijzeren hekje. Die calvarie is in feite het monument voor de gesneuvelden uit de beide wereldoorlogen. Je keert hem onbeleefd de rug toe en je loopt rechtdoor de rue de Redu in. Meteen volg je een rood liggend rechthoekje en/of de witte aanduidingen P2 en P3. De rue de Redu gaat in stijgende lijn langs fraaie Ardense gevels, maar de bewoning is in een zucht voorbij en je loopt stevig omhoog, een bos tegemoet. 'Boven' kom je uit bij een kruispunt bij een kruisbeeld en een **kapel ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van Beauraing (2)**.
- 3,8 km ② ➋ Volg daar rechtdoor de wandeling 'Par Monts et par Lesse – Pont des Cochettes, 1 1/2 u', aangegeven met rode, liggende rechthoekjes. Meteen wandel je, lustig dalend, het grote **Bois Hérbé** in. Rechts zijn er voorlopig nog hooiwelden. Je wandelt langs een **grote blokhut** en vanaf daar is het uit met verharde wegen. De aanduidingen P2 en P3 zijn vanaf nu erg nuttig. Om je heen krijg je volop fijnsparren te zien, maar in open plekken hebben de berken zich massaal uitgezaaid. Het lichte zaad van die boomsoort verspreidt zich heel gemakkelijk en niet om niets wordt de berk een pionierssoort genoemd. Verderop krijg je verrassend mooie grove dennen te zien. Ook daar schieten ontelbare berken op in de ondergroei. Je trekt je maar niets aan van zijwegen. Het devies luidt: gewoon rechtdoor de hoofdweg volgen (voorbij elke zijweg zijn er tekens P2 en P3). Er volgt toch nog een eindje stevig omhoog, onder meer langs een aantal nesten van de rode bosmier. Dit insect dat enorme nesten van sparrennaalden maakt, is erg nuttig: het leeft voor een groot deel van insectenlarven die vegeteren op naaldbomen zoals de fijnspar. De nesten, waarin de optimale temperatuur op een ingenieuze manier wordt op peil gehouden, mogen dus onder geen beding worden verstoord.

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

Bron:

WEGDEK	HOOGTE	REFERENTIEPUNTEN
58% onverhard	240 tot 410 m	vertrek ① Kerk van Porcheresse
SITUERING 		0,7 km ② Kapel O.-L.-Vr. van Beauraing
		4,5 km ③ Rocher Minguet
		6,9 km ④ Pont des Cochettes
		8,3 km ⑤ Alleenstaande eik
		12,5 km ⑥ Kerk van Daverdisse
		14,5 km ⑦ Toussaint-kruis
		17,4 km ⑧ Kruising met weg Porcheresse - Daverdisse
19,5 km		

Niet veel verderop wordt de weg vlak en begint zelfs te dalen.

Bij een duidelijk kruispunt van boswegen neem je de tweede weg rechts (P2, P3), onverhard, een stuk smaller en zalig afdalend in het smalle dal van de rivier de Our, een belangrijke zijrivier van de Lesse. Je loopt hier langs een prachtig bos met grove dennen, met in de ondergroei ontelbare bermen.

Voorbij de dennen, met hun warm bruine stammen en hun veelal scheve topscheut, is het steviger dalen geblazen en weldra kun je het geklater van de Our horen, zonder dat je de rivier al te zien krijgt.

Vervolgens sla je de nu volgende linkerweg in, de 'Promenade de Ramibuchaille'. Hier gaat de wandeling P3 rechtdoor, maar jij blijft trouw de P2 volgen en nu ook het traject, bewegwijzerd met rode, liggende rechthoekjes ('Par Monts et par Lesse'), nog steeds dalend. Spoedig bereik je de Our en kun je genieten van fraaie riviergezichten. De weg blijft matig dalen. Aan de linkerkant krijg je een soms imposante rotsparthij te zien.

Je trekt je helemaal niets aan van zijwegen: je moet gewoon bij de Our blijven, geleid door de liggende rode rechthoekjes. Daarbij passeer je een indrukwekkende rotsparthij, de Rocher Minguet (3).

De te volgen weg verwijderd zich, een beetje stijgend, enigszins van de Our en leidt onder de kronen van prachtige eiken, de koningen van dit deel van het rivierbos.

Even goed uitkijken, want verderop moet je naar rechts de grotere bosweg verlaten (P2 en liggend rood rechthoekje). Je daalt nu steil af naar een breder pad, dat de Our stroomafwaarts volgt (liggend rood rechthoekje), door nog steeds heerlijke boslandschappen, een tiental meter boven het pel van de Our.

Je moet weer wat aan de klim en je komt uit bij een dwarsweg, die je naar rechts inslaat. Nu gaat het op en neer, met de Our in doorkijkjes.

Bij een grote dwarsweg verlaat je de wandeling P2 (die naar links terug naar Porcheresse leidt), maar jij volgt, rechtsaf, de liggende rode rechthoekjes, tot even voor de Our, die daar overspannen is door een brug. Op die plek – ongeveer waar de Our samenvloeit met de Lesse – moet je links afslaan en via een smal pad (liggend rood rechthoekje) een sparrenbos induiken. Op die manier kom je weer uit in het diepste deel van het dal en dus dicht bij de rivier, de Lesse, die intussen de Our heeft opgeslokt.

Uiteindelijk bereik je de Pont des Cochettes (4), een voetgangersbrug over de Lesse, tussen de samenvloeiing van de Ruisseau de Chicheron en die van de Our, met de Lesse, hemelsbreed 1750 m ten noordwesten van het gehucht Lesse.

Je steekt de brug over en je slaat links af, de weg in die de Lesse stroomafwaarts volgt.

Pakweg 200 m voorbij de genoemde brug gooit, aan de overkant van de rivier, de Ruisseau de Chicheron zich in de Lesse maar dat kun je, in het dichte groen, erg moeilijk zien.

De Lesse zelf blijft steeds het bewonderen waard. Geregeld stroelt het water over grote rotsblokken in de bedding. De oevers zijn een paradijs voor al wie van natuurschoon houdt. Soms loop je er door een echte tunnel van groen. Een andere keer wandel je langs rotsblokken die als het ware verpakt zijn in mossen. En steeds is er de fan-

'au dessus du Bie' DAVERDISSE

info
ARDENNES

324
67

tastische botanische rijkdom: hoge bomen met in de ondergroei esdoorns, klimop, bramen, essen en ontelbare kruiden.

Hier volg je het 'oude' wandelparcours D2 (in witte verf), door en langs diverse bostypen: hakhout van haagbeuk, fijnsparren, eiken-esdoornbos (vaak forse bomen). Maar niets is scherp afgescheiden, het een loopt door het andere heen, behalve dan wat de sparrenbestanden betreft.

Pakweg 1 km voorbij de samenvloeiing met de Ruisseau de Chicheron bereik je, rechts van het pad, een **alleenstaande eik (5)** met op zijn bast een witte D2 plus een pijltje en daaronder een groen pijltje.

Daar moet je naar links van de weg af en ga je, langs een klein, met mos begroeid rotsblok, een paadje volgen, vlak langs de **Lesse**.

Verderop passeer je een rechterzijweg die de hoogte ingaat. Zo'n 30 m verder moet je even naar links afdalen naar het oeverpad, dat je verder stroomafwaarts volgt. Het is een echt woudloperspad, dat soms bijna verdwijnt onder de begroeiing, maar dat evenwel steeds zichtbaar blijft. Meteen kun je naar hartenlust genieten van schitterende rivierlandschappen.

Bij een open plek moet je weer eens even naar links uitwijken en loop je door een aanplant van zwarte elzen (en in mindere mate ook essen). Die bomen groeien op te midden van een weelde van wilde planten en bloemen: adderwortel, echte koekoeksbloem, brem, speerdistel, boterbloem, braam, adelaarsvaren... Soms is ook dit kronkelpad bijna overgroeid, maar je kunt het hoe dan ook overal volgen.

Vervolgens wandel je onder sparrenkronen, met de **Lesse** bij je linkerhand. Het pad wordt daar aanzienlijk breder.

Even voor de Lessebrug wijk je wat uit naar rechts en stijgend over een breed pad loop je het bos uit, naar de verkeersweg die **Daverdisse** met Séchery verbindt en die je bereikt bij het plaatsnaambord van Redu. Volg de verkeersweg naar links en steek de brug over de Lesse over, op de plek die Virée du Ro wordt genoemd. De nagenoeg vlakke verkeersweg buigt naar rechts af, is geel-wit bewegwijzerd (GTA) en gaat dwars door een hap bos. De **Lesse** krijg je alleen in doorkijkjes te zien (rechts). Ze gaat grotendeels schuil achter een groen scherm van struiken en bomen.

Pakweg 400 m voorbij de brug loop je langs een fors kruis bij de linkerrand van de weg. Het herinnert aan Pierre Olivier, 'soldat français, tué ici pour vous, 1914-1918' (Frans soldaat, voor u gesneuveld op deze plek).

Een paar honderd meter verder buigt de weg in een grote bocht naar links af. Ga even die bocht in, maar daar moet je al onmiddellijk de eerste weg rechts inslaan. Hij buigt naar rechts af en komt meteen uit bij een Y-splitsing. Kies daar de rechterweg, de grootste, GTA-bewegwijzerd en het dichtst bij de **Lesse**, waarmee het meanderende riviertje de **Franc Ri de Bezou** op die plek samenvloeit.

Je loopt door een heerlijk rivierlandschap. De **Lesse** is bijna groen 'overbrugd': de takken van de grote loofbomen op de ene oever raken vaak die van de bomen op de andere oever. Het bos is in hoofdzaak een loofbos, met beuk, inlandse eiken en esdoorn als belangrijkste soorten. De aanwezigheid van klimop wijst op kalk in de bodem. Af en toe verrijst in het bos een imposante, met mossen en kleine planten begroeide rotsklomp.

Wat verderop is de weg volkomen onverhard (stijkerig bij nat weer) en verwijderd zich een poosje van de **Lesse**. Het wandeldevies is simpel: gewoon rechtdoor de GTA-te-

kens volgen. Het parcours leidt verder langs een fraaie hooiweide en vervolgens nog eens heel dicht bij de **Lesse**. Waar het pad zich splitst, kun je om het even welke tak volgen: alles loopt toch weer bij elkaar.

Tot afscheid van de **Lesse** moet je nog een eind stevig aan de klim door een bos, waarin veel bomen naar rechts, naar de rivier, overbuigen, teneinde zoveel mogelijk zonlicht op te vangen. De rivier zinkt dus hoe langer hoe dieper weg en verdwijnt ten slotte achter veel groen.

Bij het hoogste punt van dat stuk weg moet je haaks linksaf (als je rechtdoor kon gaan, dan kwam je uit bij de samenvloeiing van de rivier de **Mache** met de **Lesse**).

Intussen volg je nog altijd de GTA en loop je langs het 'verste' huis van **Daverdisse**. Je kon het al raden: de weg kreeg meteen een laagje asfalt. Er volgt andermaal nog een stevige klim: deze keer naar de voorrangsweg N857, die Halma-Neupont met **Daverdisse** verbindt. Sla die weg naar links in. Hij stijgt nog steeds, maar minder fors, langs het witte plaatsnaambord van **Daverdisse**.

Bij het kruispunt bij 'La Maison Blanche' (het Witte Huis, een niet-onaardig vakantie-huis) krijg je al de **kerk van Daverdisse (6)** in het vizier. Je bereikt ze via de Allée des Marronniers, omzoomd met een prachtige rij geknotte paardekanstanjes.

Langs de straat staat een aantal panden die het bekijken waard zijn omdat ze nog veel van hun Ardense authenticiteit hebben bewaard.

In de mooie Allée des Marronniers houd je de kerk van **Daverdisse** waarvan de voorgevel geflankeerd wordt door twee monumentale linden, aan je linkerkant.

Net voorbij het heiligdom volg je rechtdoor de voorrangsweg. Aan de eerste verlichtingspaal rechts hangt een bordje betreffende de 'Promenade par Monts et par Lesse'. Verder zijn er nog geel-witte routeaanduidingen van de GTA en de witte vermeldingen D1, D2 en D4, betreffende plaatselijke, maar niet langer onderhouden wandelingen. Het gaat bergop naar een kruispunt, dat je rechtdoor oversteekt, de voor het verkeer doodlopende rue Ry Dinan in. Meteen ben je alle routeaanduidingen kwijt, behalve D4, waarmee de 'Promenade de Landrifontaine ou Chicheron' (zie bord) ooit was aangegeven. De landelijke weg leidt langs nog een aantal landhuizen (een 'uitgroei' van **Daverdisse**), en tussen hagen, tuinen, weiden en akkertjes. Links verrijzen de overvloedig beboste heuvels, die de Lessevallei beheersen.

Weldra loop je door een smalle bosstrook met rechts een hoge, botanisch interessante berm. Links in de diepte ruist een zijriviertje van de Lesse. Even verderop, net voor een linkerzijweg, gaat de **Franc Ri de Bezou** van rechts naar links onder de weg door.

Hierna volgt een lange, forse klim: van 310 naar 390 m, over een afstand van iets meer dan een kilometer. De weg slingert in een paar scherpe bochten de hoogte in – trek je niets aan van een rechterzijweg – en komt dan uit in een meer open landschap met rechts akkerland en links een omheind loofbos, waarin de eik het voor het zeggen heeft.

Er blijft nog even wat te stijgen, langs een volgende rechterzijweg. Daarna verdwijnt je in een nog vrij jong loofbos, waarin je, rechts van de weg, een **kruis passeert, dat herinnert aan Louis Toussaint (1891-1969) (7)**.

Niet veel verder loop je langs, rechts, een open plek. Daar gaat de asfaltweg die je totnogtoe volgde, naar rechts weg. Jij wandelt over een wildrooster rechtdoor het uitgestrekte **Bois de Daverdisse** (bos van **Daverdisse**) in, zonder aandacht te

Bron:

'au dessus du Bie' DAVERDISSE

info
ARDENNES

328

67

schenken aan een linkerzijweg. Het devies luidt hier trouwens: steeds de hoofdweg blijven volgen. Hij daalt matig en houdt het midden tussen onverhard en halfverhard. In het bos groeien hoofdzakelijk loofbomen zoals beuk, berk en inlandse eik. Uiteraard komt ook de fijnspar een woordje meespreken. Overal om je heen groeien ontelbare adelaarsvarens.

Nadat je nog twee rechterzijwegen bent gepasseerd, bereik je een **jachtpaviljoen** en meteen een kruispunt van boswegen. Volg daar de meest rechtse (hoofd)weg. Even verderop wacht je nog een kleiner kruispunt: loop gewoon rechtdoor, dalend naar een Y-splitsing, waar je de linkerweg kiest (en daar ontdek je waarachtig nog een witte D4 op een beukje aan je rechterkant).

Bij het diepste punt van dit deel van het parcours (360 m) bereik je een dwarsweg, zeg maar een brede laan, die omzoomd is met vaak enorme elken en beuken en heel veel blauwe bosbes. Sla die weg naar rechts in. En je moet alweer aan de klim, ongeveer een halve kilometer lang, naar hoogtelijn 400 m. Ook hier trek je je niets aan van welke zijweg dan ook.

Na die vrij stevige klimpartij volgt nog 350 m lang afdalen naar de **verkeersweg (8)**, die Daverdisse met Porcheresse verbindt.

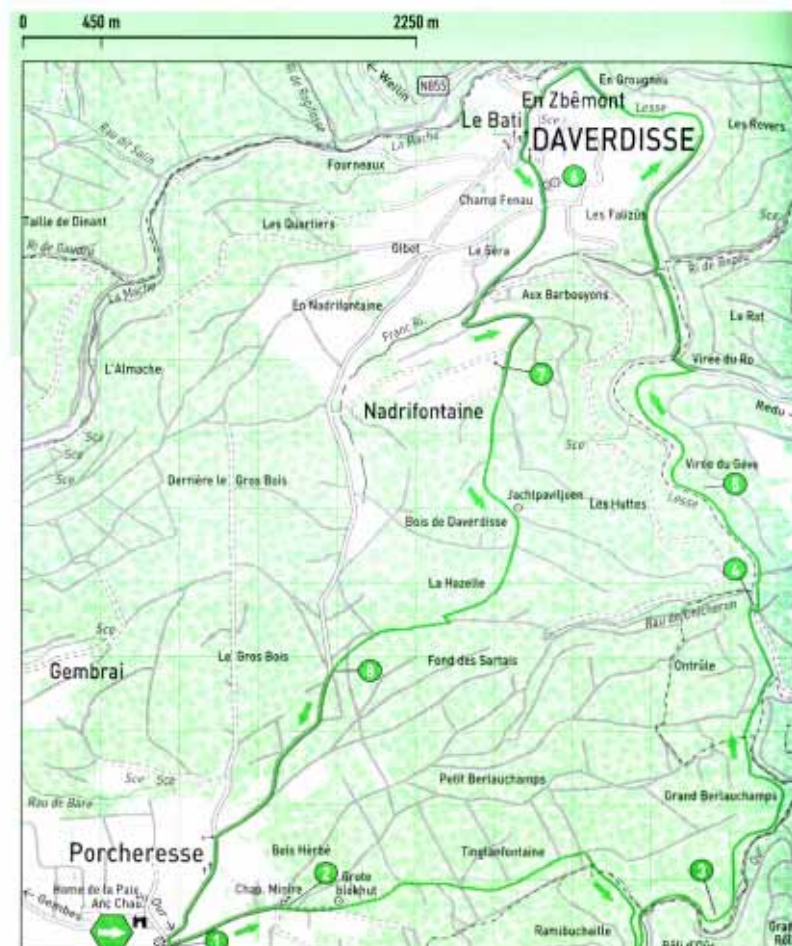
2,1 km

Sla die weg naar links in. Hij loopt breeduit en vrijwel vlak dwars door een groot bos, met loof- en naaldhoutbestanden. Na 800 m bereik je open land met weiden, akkers, hagen, bomenrijen en bos uiteraard. Het dorp, rechts voor je, helemaal in de verte, moet Gembes zijn.

Je moet toch nog even wat hoogte winnen. Bij een scherpe bocht naar links staat in de berm rechts een kruisbeeld. Meteen zit je op de GTA en de 'Promenade par Monts et par Lesse'. Het eerste huis van **Porcheresse** is een natuurstenen, voorbeeldig onderhouden juweel, met deur en ramen met bakstenen omlijsting en een perelaar aan de gevel. Het heet 'La Fontenelle' en dateert van 1858.

Dadelijk erna wandel je langs het ommuurde kerkhof en merk je dat de straat 'rue de Fontenelle' heet. Voor je ligt het dorp **Porcheresse**, beheerst door het piramidevormige, gedrongen torentje van de kerk. Je passeert het witte plaatsnaambord. Aan het eind van de rue de Fontenelle moet je linksaf (net als de GTA en de 'Promenade par Monts et par Lesse') maar dan eindigt meteen dit lange maar uitgelezen parcours bij de **kerk van Porcheresse (1)**.

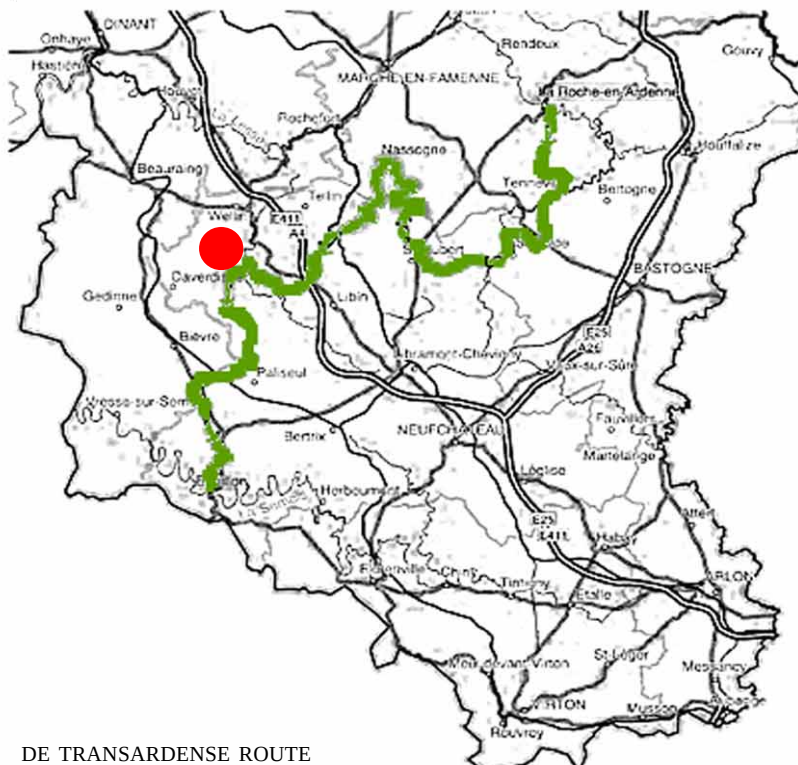
Bron:

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

DE TRANSARDENSE WANDELROUTE

DE TRANSARDENSE ROUTE

Traject La Roche-en-Ardenne - Bouillon
De Transardense Route is ook bekend onder de naam G.T.A. (afkorting van "Grande Traversée des Ardennes"). Met de medewerking van het bestuur van Waters en Bossen, de provincie Luxemburg en de V.V.V.'s van de betrokken gemeenten is deze route uitgestippeld die door het prachtige natuurgebied van de Ardennen loopt zonder dat de natuur er wordt verstoord. De Transardense Route loopt van La Roche-en-Ardenne naar Bouillon, via belangrijke toeristische centra, zoals St.Hubert, Fourneau Saint Michel, Nassogne, Redu en Daverdisse. De route is gemarkeerd met wit-gele tekens. De Transardense route verbindt de valleien van de Ourthe, de Lesse, de L'homme en de Semois, wat regelmatig tot flink klimmen en dalen leidt en mooie panorama's biedt. De Transardense route is ongeveer 160 km lang en kan in 5 à 7 dagen worden belopen. Je steekt de Ardennen dwars over, met pittige klimmetjes in uitgestrekte bossen. Het is

een gebied vol afwisseling. De Ardennen zijn immers een geologisch oud gebergte. Miljoenen jaren geleden werd het landschap verschillende malen verwoest en opnieuw gevormd door de werking van tientallen vulkanen. De aarde heeft hier met haar onnavolgbare grillen een schitterend stukje natuur gecreëerd.

GIDSEN

- De Transardense Route, La Roche - Bouillon, Fr. Lempereur, uitg. Globe/Fontein, • 14,-

LOGIES

Van de Ardennen is de regio van de 'Boven - Lesse' (Haut Lesse) de meest beboste met de talrijkste berggriviertjes en de scherpst ingesneden bergen. En Daverdisse ligt exact temidden van die meander aan berggriviertjes. Wat je verwacht van de Ardennen vind je hier in het veelvoud. Het vakantiehuis: 'Au dessus du Bie' ligt op een 450 meter hoge heuvelrug die uitkijkt over meerdere Ardense bergen en tientallen kilometers uitgestrekte bossen die diep ingesneden zijn door vele wilde kleine en grote waterlopen.

'au dessus du Bie'
DAVERDISSE

info
ARDENNES

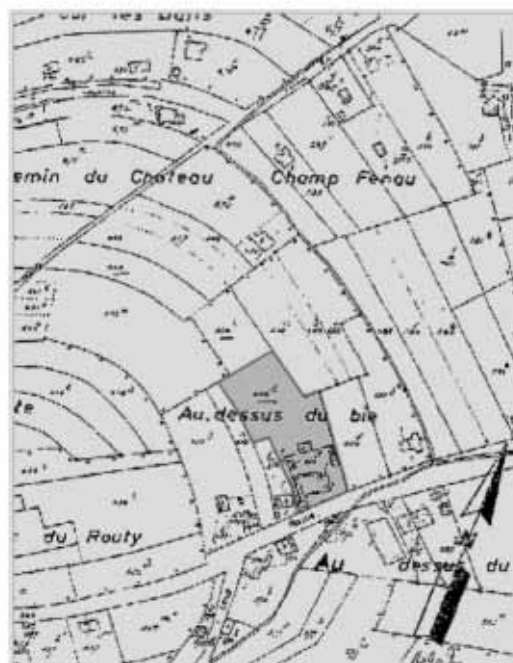

*La ferme Lardinois.
'Au dessus du Bie'*

*Le silo à fourrage de la ferme Lardinois.
A l'avant-plan, Jean-Claude Burtomboy.*

Bron:

*La cuisson hebdomadaire du pain
entre voisines.
De gauche à droite: Geneviève Burnet,
Florentine Walleaux, Hélène Burnet,
Reine-Marie Despas (la petite fille),
Joséphine Jacquemart, Rosa Burnet.*